

Stenografični zapisnik

trinajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 22. novembra 1890.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar dr. Josip Poklukar in deželnega glavarja namestnik baron Oton Apfaltrern. — Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik baron Andrej Winkler. — Vsi članovi razun: Ekscelenca knezoškof dr. Jakob Missia, baron Beno Taufferer in Ignacij Žitnik. — Zapisnikar: Deželni tajnik Josip Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika XII. deželno-zborske seje dné 20. novembra 1890.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Ustno poročilo upravnega odseka o napravi ceste iz Podpeči do gospodarske ceste, ki se nahaja v ozemlju Ljubljanskega mesta ter stika z okrajno cesto Tomišelj-Lipe in glade uvrstitve obeh prog med okrajne ceste (k prilogi 42.).
4. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani za podporo.
5. Ustno poročilo finančnega odseka o podpori za višjo dekliško in gospodinsko šolo pri Uršulinkah v Ljubljani (k prilogi 27.).
6. Ustno poročilo finančnega odseka o gradbi nove bolnice v Ljubljani (k prilogi 62.).
7. Ustno poročilo finančnega in upravnega odseka glede naprave nove okrajne ceste med Ribnico in Vinicami do tu mimodržne deželne ceste Ribnica-Bloke, potem glede preložitve okrajne ceste med Sodražico in Hribom, in glede opustitve obstoječe okrajne ceste med Žigmaricami in Retjem, z načrtom dotičnega zakona (k prilogi 63.).
8. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Antena Koblarja, kurata v deželni prisilni delalnici za definitivno imenovanje.
9. Ustno poročilo finančnega odseka glede nasveta, da se pošlje doktor zdravilstva v Berlin k dr. Kochu v namen proučenja zdravilne metode o tuberkuloznih boleznih.
10. Ustno poročilo upravnega odseka o načrtu zakona ob uravnavi potoka Mirna (k prilogi 61.).
11. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva Kostanjeviškega, da se dodela cesta med Kostanjevico in občino Kalije na Hrvatskem.

Stenographischer Bericht

der dreizehnten Sitzung

des krainischen Landtages

zu Laibach

am 22. November 1890.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Dr. Josef Poklukar und Landeshauptmann-Stellvertreter Otto Baron Apfaltrern. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Andreas Baron Winkler. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia, Benno Baron Taufferer und Ignaz Zitnik. — Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

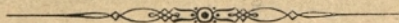
1. Lesung des Protokolls der XII. Landtagsitzung vom 20. November 1890.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Herstellung einer Straße von Podpetich bis zu der im Gebiete der Stadt Laibach gelegenen, an die Tomischel-Lipe Bezirksstraße anschließenden Wirtschaftstraße und Einreihung der beiden Straßen in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 42).
4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der k. k. krainischen Landwirtschaftsgesellschaft in Laibach um Bewilligung einer Unterstützung.
5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses betreffend die Subvention für die höhere Mädchen- und Haushaltungsschule bei den Ursulinerinnen in Laibach (zur Beilage 27).
6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses betreffend den Bau des neuen Krankenhauses in Laibach (zur Beilage 62).
7. Mündlicher Bericht des Finanz- und Verwaltungsausschusses betreffend die Herstellung einer neuen Bezirksstraße zwischen Reifnitz und Weinitz im Anschlusse an die dort vorbeiführende Reifnitz-Oblater Landesstraße, dann bezüglich der Umliegung der Bezirksstraße zwischen Soderstiz und Hrib, und Auflösungen der bestehenden Bezirksstraße zwischen Schigmaritz und Retze, sammt Vorlage des bezüglichen Gesekentwurfes (zur Beilage 63).
8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über das Gesuch des Curaten Anton Koblar im Landeszwangsarbeitsause um definitive Anstellung.
9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses betreffend den Antrag wegen Entsendung eines Doctors der Medicin zu Dr. Koch nach Berlin behufs Aneignung der Heilmethode für tuberkulose Krankheiten.
10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Gesekentwurf betreffend die Regulirung des Neuringbaches (zur Beilage 61).
11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über das Gesuch des Gemeindeamtes Landstraß um Vollenbung der Straße zwischen Landstraß und der Gemeinde Kalije in Kroatien.

12. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva davčnega okraja Metliškega za deželno podporo 300 gld. za napravo poskušnega vinograda z ameriškimi trtami.
13. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva Ostrožno Brdo za podporo za napravo mostu čez Reko.
14. Ustno poročilo upravnega odseka o načrtu zakona glede izločitve podobčine Orle iz občine Dobrunje in naprave samosvoje občine (k prilogi 50.).
15. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občine Hrenovice za ustanovitev samostojnega cestnega skladovnega okraja (k prilogi 48.).
16. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji vasi Bukovje, Gorenje in Predjama za izločitev iz občine Hrenovice in združitve z občino Postojno.
17. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji okrajno-cestnega odbora v Velikih Laščah za uvrstitev nekaterih občinskih potov med okrajne ceste.
18. Priloga 65. Poročilo odseka za letno poročilo o § 8. letnega poročila deželnega odbora: „Šolstvo“.

Seja se začne ob 10. uri 30 minut dopoldne.

12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinden des Steuerbezirkes Möttling um Bewilligung eines Landesbeitrages per 300 fl. für die Anlage eines Versuchs-Weingartens mit amerikanischen Reben.
13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinde Ostrožno Brdo um Gewährung einer Subvention für den Brückenbau über den Rekaflus.
14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Gesetzentwurf betreffend die Ausschreibung der Untergemeinde Orle aus der Gemeinde Dobrunje und Constituirung derselben als selbständige Gemeinde (zur Beilage 50).
15. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinde Hrenoviz um Errichtung eines selbständigen Straßenconcurrentbezirkes (zur Beilage 48).
16. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Ortschaften Bukovje, Gorenje und Luegg um Ausschreibung aus der Gemeinde Hrenoviz und Einverleibung zu Adelsberg.
17. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Bezirksstraßen-Ausschusses Großlaßitz um Einreihung einiger Gemeinewege in die Kategorie der Bezirksstraßen.
18. Beilage 65. Bericht des Rechenschaftsberichts-Ausschusses über § 8 des Rechenschaftsberichtes des Landes-Ausschusses: „Unterrichtswesen“.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 30 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo. Gospoda tajnika naprosim, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika XII. deželno-zborske seje dné 20. novembra 1890.

1. Lesung des Protokollles der XII. Landtags-sitzung vom 20. November 1890.

Tajnik Pfeifer:

(Bere zapisnik XII. seje v nemškem jeziku. —
Liest das Protokoll der XII. Sitzung in deutscher Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar:

Vsled sklepa visokega deželnega zbora, storjenega v predzadnji seji, naprosim gospoda tajnika, da izroči deželnemu odboru prošnjo, izročeno po gospodu poslancu dru. Vošnjaku.

Prestopimo k 3. točki dnevnega reda, to je:

3. Ustno poročilo upravnega odseka o napravi ceste iz Podpeči do gospodarske ceste, ki se nahaja v ozemlju Ljubljanskega mesta ter stika z okrajno cesto Tomišelj-Lipe in gledé uvrstitve obeh prog med okrajne ceste (k prilogi 42.).

3. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend die Herstellung einer Straße von Podpetsch bis zu der im Gebiete der Stadt Laibach gelegenen, an die Tomischel-Lipe Bezirksstraße anschließenden Wirtschaftsstraße und Einreihung der beiden Strecken in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 42.).

Poročevalec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Visoki deželni zbor je dné 7. novembra lanskega leta sklenil gledé naprave ceste

iz Podpeči do gospodarske ceste, ki se nahaja v ozemlju Ljubljanskega mesta ter se stika pri Lipi z okrajno cesto Tomišelj-Lipa, in glede uvrstitve obeh prog med okrajne ceste, da naj deželni odbor poizvé, kako bi se ta cesta dala izvršiti najceneje. Deželni odbor je temu nalogu ustregel, je dal stvar preiskati in je obravnaval z interesi. Kaj se je doseglo, tiskano je v poročilu deželnega odbora, ki se nahaja že dalj časa v rokah častitih gospodov poslancev. Naglašati nimam torej ničesar drugega, nego to, kar je povedano v tem poročilu. Vender se je izkazalo, da so se preiskave in vse dotične obravnave v enem oziru vršile na napačni in nepravi podlagi. Mislilo se je namreč, da leži pot, ki vodi do dolgega grabna čisto v ozemlju Ljubljanskega mesta. Ako bi bilo to resnično in če bi se uvrstila ta pot med okrajne ceste, bi bila po zakonu mestna občina Ljubljanska vezana, da jo spravi v tako stanje, kakor je predpisano za okrajne ceste in da jo tudi vzdržuje v takem stanju. V upravnem odseku pa se je pokazalo, da stara pot do dolgega grabna večinoma ne leži v okrožju Ljubljanskega mesta, ampak da spada v katastersko občino Tomišeljsko. Zategadelj bi mestna občina Ljubljanska, ako bi se pot uvrstil med okrajne ceste, morala jo le na tistem mestu spraviti v predpisani stan, kolikor se nahaja v ozemlju mestne občine Ljubljanske, na vsej drugi progi pa, kjer spada v katastersko občino Tomišeljsko, moral bi za to skrbeti cestni odbor okolice Ljubljanske. V tem oziru se ima spremeniti to, kar nasvetuje deželni odbor. V drugem se strinja upravni odsek z nasveti deželnega odbora, samo prvi nasvet, ki se tiče že obstoječe proge, ki se pri Lipah stika z okrajno cesto Tomišelj-Lipe, spremeniti bi se imel v tem smislu, da se ima ta cesta pripraviti v stanje predpisano za okrajne ceste, oziroma vzdrževati v takem stanju in sicer, v kolikor spada v ozemlje mestne občine Ljubljanske, po tej občini, v kolikor pa leži v ozemlju katasterske občine Tomišelj, po okrajnem cestnem odboru Ljubljanske okolice. Tako veleval zakon. Seveda je pa dvomljivo, ali se bode projektovana gradba nove ceste od gospodarske ceste do Podpeči tudi v resnici izvršila, ker se ne ve, ali bode Vrhnjski cestni odbor dal to, kar se od njega zahteva. Drugače bi vsa stvar padla v vodo, in odpadla bi tudi uvrstitev ceste do dolgega grabna med okrajne ceste. Zato nasvetuje upravni odsek, naj se sprejmó nasveti deželnega odbora pod črto 2., 3., 4. in 5. nespremenjeni, 1. nasvet deželnega odbora pa naj se nekoliko spremeni.

Upravni odsek stavlja torej sledeče predloge:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„1. V ozemlju mestne občine Ljubljanske in katasterske občine Tomišelj ležeča in v oskrbi mestne občine se nahajajoča gospodarska cesta, ki se pri Lipah stika z okrajno, v zakonu ob uvrstitvi cest z dné 2. aprila l. 1886. pod točko 81. c navedeno cesto Tomišelj-Lipe, in ki drži do meje pomerija pri dolgem grabnu, uvrsti se na podstavi § 23., točka 3. zakona z dné 28. julija l. 1889., dež. zak. št. 17, med okrajne ceste, ter je, v kolikor leži v ozemlju mestne občine, po tej občini, v drugem pa po okrajnem cestnem odboru pripraviti v stanje

predpisano za okrajne ceste, oziroma vzdrževati jo v takem stanju, to pa le za slučaj, ako se v resnici zgradi nova cesta od gospodarske ceste do Podpeči.

2. Načrt, katerega sta predložile občini Preser in Borovnica o zgradbi ceste kot nadaljevanje pod točko 1. navedene proge, to je od Dolgega grabna do Podpeči oziroma do tje, kjer se stika z okrajno, v prej omenjenem zakonu ob uvrstitvi cesta pod točko 81. navedeno cesto Log - Podpeč - Studenec, odobri se v izvršitev.

3. Glede uvrstitve pod točko 2. navedene proge med okrajne ceste postopati je deželni odbor v smislu § 22. navedenega cestnega zakona, ter pri ugodnem uspehu obravnav z dotičnimi oblastvi predložiti deželnemu zboru v prihodnjem zborovanju načrt za to potrebnega deželnega zakona.

4. Da prevzame cestni zaklad skladovnega okraja Vrhniskega primerni donesek k troškom zgradbe v točki 2. navedene ceste, ki so proračunjeni na 5.747 gld. 61 kr., pričeti je deželnemu odboru potrebne obravnave, držeč se tega stališča, da naj znaša donesek najmanj 1.000 gld.

5. Cestnemu odboru skladovnega okraja Ljubljanske okolice se dovoli za napominano cestno zgradbo podpora 1.000 gld. iz deželnega zaklada, katero mu je o svojem času nakazati v izplačilo po napredku zgradbe; ostalo potrebščino zgradbe, kolikor jo namreč ne bo pokrite s to podporo ter z doneskom pod točko 4. omenjenim, pokriti bo iz cestnega zaklada ravnokar imenovanega okraja.

Deželni glavar:

Otvorjam razpravo in vprašam, ali želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prestopimo na glasovanje in menim, da ni treba glasovati o vsakem predlogu posebej, ampak skupno o vseh 5 predlogih.

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Ker se pritrujuje, prosim gospode, ki pritrdé vsim 5 predlogom upravnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Vsi predlogi obveljajo. — Alle Anträge werden angenommen.)

Prestopimo sedaj k 4. točki dnevnega reda, to je:

4. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani za podporo.

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der k. k. krainischen Landwirtschaftsgesellschaft in Laibach um Bewilligung einer Unterstützung.

Poročevalec Detela:

Visoki zbor! Čast mi je poročati o prošnji c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani za podporo za

l. 1891. v prospeh kmetijstva na Kranjskem. Ker je prošnja vložena po glavnem odboru jako zanimiva in ker se iz nje tudi vidi, kako misli odbor rabiti naproseno podporo, dovolil si bodem prečitati jo. Prošnja se glasi (bere: — ließt:)

„Tudi letos si usoja udano podpisani odbor stopiti pred visoki deželni zastop s prošnjo za podporo o njegovem delovanju za prospeh kmetijstva našega. Da se je društveno delovanje v zadnjih letih toliko razcvitalo, gre največja zasluga visokemu deželnemu zastopu, ki je s svojo velikodušno podporo omogočil tako uspešno delovanje, ki se priznava od kmetovalcev cele dežele sploh, čemur je dokaz, da se je število udov podvojilo, od kar družba uživa deželno podporo. Ko se danes uljudno podpisani odbor vnovič obrača do visokega deželnega zastopa za daljno privolitev primernih sredstev za družbene namere, porabi to priliko, poročati visokemu deželnemu zboru o najtoplejši zahvali, katero je izrazil družbeni občni zbor dné 30. oktobra t. l. slavnemu deželnemu zastopu za njegovo izdatno pospeševanje kranjskega kmetijstva.

Visokemu deželnemu zboru so dobro znane neugodne razmere, o katerih se dandanes bori kmetovalec za pičli svoj dohodek in le vsestranski napori ter pomoč od merodajne strani mu bodo pomagali, da ne podleže ter se tako ohrani najvažnejši stan naše dežele in ukrepi davčna moč njegova.

Med tem ko kmetovalci gorenjske strani hodijo pravo pot o gospodarjenju ter rabijo le pospeševanja, spodbuje in napredka pri njihovem kmetovanju, da bodo z uspehom prebili neugodne čase, ki enkrat vendar morajo miniti, treba je dati Notranjcem sredstev na roke, da bodo pričeli boljše izkoristevati svoje prostrane prostore, ki so ustvarjeni za živinarstvo, in treba se je slednjič z vso silo poprijeti Dolenjca, kateremu bode prav kmalu vzela trtna uš nekdanj bogatò rodeče vinograde, ki so mu bili najboljše vir dohodkov, o katerih je pa žalibog pozabil drugih panog kmetijstva, vsled česar stoji sedaj na pragu največje bede.

Z veseljem mora udano podpisani odbor konstatovati, da se kmetovalci iz vsih strani dežele v hitro rastočem številu poslužujejo prilik, katere jim družba ponuja v pospeševanje kmetijstva ter da so žalibog društvena sredstva le prepričala, da bi zamogla zadoščevati vsim opravičenim zahtevam. Visoki deželni zbor naj je pa prepričan, da glavni odbor njemu dovoljene podpore vestno obrača na korist posameznih panog kmetijstva, in gotovo preveč ne trdi, ako reče, da se sad onih podjetij, katere je izvršil z deželno podporo, deloma že prav očitno kaže.

Bodi uljudno podpisanemu odboru dovoljeno slavnemu deželnemu odboru razložiti, katere so za bližnjo prihodnost njegove namere o pospeševanju kmetijstva in za katere bi on tudi porabljeval deželno podporo, ako se mu ta izvoli nakloniti.

Kar se tiče poljedelstva, obrača podpisani odbor svojo skrb razven na pouk o umnem obdelovanju zemlje posebno na dobavo dobrih semen ter na olajšanje obdelovanja s pomočjo strojev. Naša dežela ni velika in naravno je, da zato tudi naša

družba more plodonosnejše delati nego enake osredne družbe drugih velikih dežel. Naša družba zadobiva zategadel od leta do leta bolj obliko velike zadruga, od katere morejo kmetovalci dobivati skupno po prav nizkih cenah razne potrebščine. Družba je pričela preskrbljevati za svoje ude razna poljska semena in ker se so kmetovalci prepričali, da je to zanje velike koristi, poslužuje se tudi vedno bolj te prilike, zato pa znaša promet o semenih pri družbi že sedaj več nego 10.000 gld. na leto. Vsled velikih skupnih naročil morejo dobiti udje boljša in izkušena semena po enakih cenah, kakor prodajajo svoje domače pridelke. Kmetovalci pridejo torej brez posebnih stroškov do boljših semen, in če bi drugega ne bilo, oni uvajajo toliko potrebno menjavo semena v svoja gospodarstva.

Vpeljavanje kmetijskih strojev smatra glavni odbor tudi za svojo nalogo, v čemur ga zlasti sedaj podpira pomanjkanje dobrih, zanesljivih ter cenih delavcev in poslov. Glavni odbor posreduje vsako leto nakup mnogih strojev in sicer po zelo nizki ceni, ker dajejo tovarne 25 do 30% popusta družbi, ki pride le naročnikom v prid. A največje uspehe pa dosežejo podružnice s svojimi stroji, kateri se pridno rabijo in največ novih udov privabijo družbi. Iz tega uzroka podpira o tej zadevi glavni odbor svoje podružnice, kolikor mu le pripuščajo njegove sile in hoče tudi v bodočnosti tako postopati.

Važnost sadjarstva ni treba pojasnjevati, vsaj se vidi, koliko denarja že sedaj ta stroka dovede v deželo vzlic temu, da je v večjem delu dežele skorej še nerazvita. Važnost sadjarstva pa raste od dne do dne in prav gotovo je, da bode sadno vino tudi pri nas kmalu zavzemalo ono važno mesto, katero zavzema v južni Nemčiji ali pa na Francoskem. Glavna skrb kmetijske družbe je pospeševati hitro zasajenje vsih sposobnih prostorov s sadnim drevjem in sicer načinom, da se ponudi kmetovalcem dobro vzgojeno drevje prav po ceni ali zastonj. Naša družba v tej zadevi toliko stori, kakor nobena druga v Avstriji, in prepričana je, da bode te njene žrtve tisočerkokrat povrnene. Glavni odbor oddaja sedaj redno na leto po najmanj 10.000 visokodebelnih dreves in to deloma zastonj, deloma za komaj tretjino one cene, ki stoji tako drevje po kupčijskih drevesnicah.

Glede vinarstva, kateremu proti pogin vsled trtne uši in katero mora tudi vsled drugih ujim mnogo trpeti, skušal bode uljudno podpisani odbor vselej, kadar se mu bode prilika ponujala, pospešujoče nastopiti ter po svojih silah doprinesti k olajšavi bremen našega ubožnega vinščaka.

Najvažnejše mesto zavzema govedarstvo, ki je in mora postati prva panoga kmetijstva po vsih delih dežele. Žalibog je bilo dosedaj govedarstvo skorej v dveh tretjinah naše dežele zelo zanemarjeno in mnogo žrtev bode stalo jo dovesti do polvoljnega razvitka. Veselo je pa to, da se so začeli prav zelo zanimati za govedarstvo tudi Dolenjci, ki imajo kaj pripravna tla za stroko kmetijstva, ki bode gotovo postala nadomestilo za vinarstvo. Dočim je dosedaj glavni odbor le težko razpečal subvencijske bike na Dolenjskem in je zanje stržil četrtno kup-

nine, prosijo sedaj Dolenjci za prirežitev prodaje plemenih bikov ter je udeležba toliko obila in živahna, da je bikov vedno premalo in se dosežejo cene skorej kakor na Gorenjskem.

Izvzemši majhen del Gorenjske je umna uporaba mleka na Kranjskem še malo poznata, zato je ena važnih bodočih nalog podpisanega odbora pospeševanje mlekarstva v obče po celi deželi ter planinarstva posebej po goratih krajih naše dežele. Če stavimo v izgled cvetoče Švičko planinarstvo, sme se trditi, da naše planine dajejo komaj desetino užitka, katerega bi mogle dajati, in zato zasluži naše planinarstvo vso pozornost merodajnih krogov.

Najlepše se je razvilo v zadnjih desetletjih v naši deželi konjarstvo, katero je vidno napredovalo podpirano po ljubezni, katero goje kmetovalci nekaterih pokrajin za to stroko. Vzreja konj se širi po vsi deželi in donaša lepe dohodke konjerecem. Glavni odbor, oziroma njega samostalni konjarski odsek se resno trudi to stroko pospeševati, zlasti pa gledati na to, da se uporabljajo dobri plemeni žrebci. Družba je vpeljala s takim uspehom konjske dirke v trab, kakor ni to v nobeni drugi deželi, dočim se na Koroškem ali Štajarskem komaj po 10 kmetskih tekmovalcev k eni dirki zglašijo, je število kmetskih tekmovalcev n. pr. pri dirki v Št. Jarneju redno nad 40. Te dirke želi odbor tudi v bodoče prirejevati, ker se že sedaj kažejo nasledki, namreč, zarad dirke konjerejci najboljša žrebeta doma obdržé, mesto da bi šla iz dežele, koder so za našo konjerejo izgubljena.

S pomočjo deželne podpore pričel je sedaj uljudno podpisani odbor pospeševati tudi prasičorejo in mora reči, da je dosegel najlepše uspehe. Odbor je vpeljal namreč Jorkširske prašiče, ki imajo mnogo prednost mimo naših domačih ali hrvaških ter so veliko bolji za kupčijo v inozemstvo. Naši kmetovalci so kmalo spoznali prednost Jorkširske pasme in zato prihajajo od vsih strani prošnje za take plemene prašiče, ki se povsod precej priljubijo, koder jih enkrat spoznajo. Glavni odbor ima že sedaj toliko naročil, da bi moralo preteči par let, predno bi jim mogel zadostiti. Skušal pa bode po mogočnosti ustreči, ako mu bode deželna podpora na razpolaganje, ker uvideva, da je reja prašičev na Kranjskem vsled lege dežele neizmerno važna, ki donaša iz inozemstva našim kmetovalcem lepe dohodke.

Ovčarstvo so naši kmetovalci v mnogih krajih neopravičeno opustili, a sedaj uvidevajo to napako ter se vračajo k tej panogi nazaj s pomočjo, katere morejo izkoristiti prostore in krmo, ki drugače neporabljeni ostanejo. Ovčarstvo pa daje pravi dobiček le tedaj, če je ovčja pasma prava, zato se je pa odbor trudil vpeljati v deželo pravo pasmo in hoče tudi v bodočnosti ovčarstvo tako pospeševati, v kateri namen bi mu tudi pomagala deželna podpora.

Tudi ribarstvo želi odbor v bodočnosti pospeševati, kar se bode tem lažje storilo, ker bode vsled novega ribarskega zakona tudi prispevek interesentov samih na razpolaganje. Odbor je poiz-

vedel, da je večina vodá že brez račje kuge, zato je sedaj mogoče s primernimi denarnimi sredstvi hitro dovesti naše vode do onega bogastva na raki, zaradi katerega so slovele ter prinašale deželi lepe dohodke.

Razven navedenih reči, pečal se bode odbor tudi s pospeševanjem čebelarstva, umne uporabe gnoja, s premovanjem govedi, z gozdarstvom i. t. d., k čemur vsem seveda mu bode treba izdatnih denarnih sredstev.

Z ozirom na tu navedene reči prosi torej udano podpisani odbor:

Visoki deželni zbor blagovoli naj dati c. kr. kmetijski družbi Kranjski v prospeh kmetijstva naše dežele primerno podporo za leto 1891.

Iz te prošnje oziroma iz tega poročila je razvidno obče koristno delovanje kmetijske družbe. Zato je finančni odsek uvaževaje to uspešno delovanje v korist kmetijstva, sklenil priporočati slavnemu zboru primerno podporo v prospeh kmetijstva. Pri tej priliki je prišlo v finančnem odseku tudi v razgovor, da bi se v prihodnjem letu moralo posebno skrbeti za to, da se bode zakon o povzdigi reje goveje živine, kateri je letos zadobil Najvišje potrjenje, tudi v istini izvrševal. V tem zakonu je določeno, da mora na 100 plemenskih krav priti jeden bik plemenjak. Kakor je znano se tako razmerje skorej nikjer na Kranjskem ne nahaja. Zalibog so naše občine v tako neugodnem stanju, da na 350 — 400 krav pride šele jeden bik plemenjak. Ravno danes sem slišal, da imajo v neki občini celó za 700 krav samo enega bika. Gmotna podpora in sodelovanje kmetijske družbe je torej na vsak način potrebna, da se omenjeni zakon izvršuje; kajti občine, ki bodo prisiljene, da si preskrbé potrebno število bikov plemenjakov, ne bi si mogle pomagati, če bi tudi imele potrebni denar za nakup bikov, kajti v deželi ni toliko rabljivih bikov plemenjakov, kolikor jih je treba. Da bi pa župani šli v sosedne dežele kupovat bike, to bi provzročilo preveč troškov, in biki bi bili zelo dragi, če bi jih vsaka občina posebej kupovala. Vrh tega pa bi se tudi ne moglo doseči pravega uspeha, ker vsi možje, kateri bi bike kupovali, vendar niso toliko zvedeni o tem, da bi pri nakupu zmirom pravo zadeli. Potrebna je torej v tem oziru enotna akcija. Treba je gmotne podpore, da se nakupi potrebno število bikov, treba pa je tudi, da to akcijo prevzame dogovorno z deželnim odborom kmetijsko društvo, ki je v prvi vrsti poklicano skrbeti za to. Finančni odsek je torej uvaževal, da bode za prihodnje leto v to svrho treba dovoliti primerno visoko podporo, ki je pa gotovo jako dobro naložena, kajti nihče ne more tajiti, da je živinoreja, zlasti govedarstvo najtrdnější steber kmetijstva. Kolikor se da povzeti iz statističnih dat, reprezentuje vrednost goveje živine na Kranjskem okoli 16.000.000 gld. To je gotovo veliko premoženje, in ako se uvažuje, da bi se dalo doseči, če se primerno povzdigne govejereja, kakor je že lanskega leta pri posvetovanju zakona o povzdigi reje goveje živine naglašal gospod poročevalec, če bi se dalo doseči, da bi se stanje le toliko zboljšalo, da bi bilo pričakovati, recimo pri vsaki kravi 5 gld.

več dohodka, kar je primeroma malo in se da prav lahko doseči, in pri vsakem volu 10 gld. dobička, znašalo bi to 1.300.000 gld. več dobička na leto kakor dosedaj. S tem bi se kmetijstvu izdatno pomagalo. Te številke so nizke in nikakor se ne sme reči, da so preoptimistične. Iz teh ozirov je bil finančni odsek mnenja, da se posebno gledé podpore za govedorejo za prihodnje leto nasvetuje izdatno višja svota. Kar se tiče druge panoge kmetijstva, katere je podpirati, razvidno je iz prošnje, da kmetijska družba v vsakem obziru jako uspešno deluje. Najboljši dokaz je ta, da se je število družtvenikov toliko pomnožilo in da se je zanimanje za družbo po vsi deželi razširilo. Poprejšnja leta, pred kacimi 10 do 15 leti, se nihče zmenil ni za kmetijsko družbo. Pri občnih zborih čakati se je moralo do 11. ali 12. ure, da se je zbornalo toliko udov, da je bil zbor sklepčen. Sedaj pa se udeležuje občnih zborov lepo število udov iz raznih krajev dežele. Naglašati je še tudi, da ima društvo svoj poseben list »Kmetovalec«, kateri jako koristno vpliva na razvoj kmetijstva, ker razširja pouk v kmetijstvu po vsi deželi, in reči se mora, da je kmetijska družba pravo ugodilo, ko je začela izdajati ta list.

Nihče ne bode dvomil, da je podpora v prospeh kmetijstva, katero nasvetuje finančni odsek, popolnoma opravičena, in trditi se sme, da je malo podpor, katere dovoljuje visoki deželni zbor tako obče koristnih, kakor ravno omenjena podpora.

Finančni odsek si torej usoja predlagati:

Visoki deželni zbor naj sklene:

»V prospeh kmetijstva se dovoli za l. 1891. podpora 6.000 gld. iz deželnega zaklada, katera je porabiti v znesku 2.000 gld. po nasvetu c. kr. kmetijske družbe za razne panoge kmetijstva; 4.000 gld. pa za povzdigo govedoreje, zlasti za nakup bikov plemenjakov, katere je oddajati dogovorno z glavnim odborom c. kr. kmetijske družbe občinam po primerno znižani ceni«.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrdé temu predlogu, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 5. točki dnevnega reda, to je:

5. Ustno poročilo finančnega odseka o podpori za višjo deklinško in gospodinjsko šolo pri Uršulinkah v Ljubljani (k prilogi 27.).

5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses betreffend die Subvention für die höhere Mädchenschule und Haushaltungsschule bei den Ursulinerinnen in Laibach (zur Beilage 27.).

Poročevalce vit. dr. Bleiweis-Trsteniški:

Visoki deželni zbor! Finančni odsek je pretresal izročeno mu poročilo deželnega odbora o podpori za višjo deklinško in gospodinjsko šolo pri Uršulinkah v Ljubljani — priloga 27.

Poročilo deželnega odbora obseza zgolj zgodovino obravnav, katere so tekale med predstojništvom Uršulinskega samostana in deželnim odborom, pričeni s prošnjo Uršulinskega reda z dné 29. oktobra 1889 za podporo in z deželnozborskim sklepom z dné 18. novembra 1889. Temu zgodovinskemu razjasnilu dodani so nasveti, mereči na to, da se Uršulinskemu redu v Ljubljani „za vzdrževanje višje deklinške gospodinjske šole“ dovoli za leto 1891. prispevek 500 gld. iz deželnega zaklada. Prispevek je zvišati na 1.000 gld. „v bodočih letih, kadar se na tej šoli otvorijo vsi razredi“. Ker bode šola po programu, kojemu je pritrđil deželni odbor — št. 4657 de 1890 — brojila tri razrede ali letnike, nastane zvišanje dotične podpore, katero je zavisno od ugodnih učnih uspehov, po nasvetu deželnega odbora šele z onim letom, v katerem se na omenjenem zavodu ustanovi tretji razred.

Rešuje vprašanje, ali je nasvete deželnega odbora priporočati visoki zbornici, moral se je finančni odsek najprej baviti s predloženim šolskim programom ter po njem presoditi značaj in svojstvo omenjenega zavoda. Iz programa se je pa prepričal, da šole, otvorene od Uršulinskega reda s 15. septembrom t. l., nikakor ne gre nazivati „višjo deklinško šolo“. Kategorija in učni smoter „višjih deklinških šol“ sta v toliko jasna, da se s tem izrazom uže spaja ostro označen poj. Namen takim šolam je, podati ženski mladini splošno omiko, katera ono preseza, kojo dobi na ljudski in meščanski šoli. Šole te vrste, namenjene v prvi vrsti višjemu srednjemu stanu in njegovemu ženskemu naraščaju, podajajo učenkam svojim učno stvarino, nepristopno splošni ljudski ali meščanski šoli. V programu pa, predloženem po Uršulinskem redu, ne nahajamo jednakega učnega smotra, glavni cilj omenjenega zavoda ni ona širša splošna omika, po kateri teži višja deklinška šola, temveč sredotočje učnega črteža je pri tem zavodu gospodinjstvo — *Haushaltungsfunde*, — in skorej vsi predmeti sprejeti v šolsko osnovo podrejeni so temu cilju.

Kar je teoretičnih predmetov v programu, na primer zemljepisje, zgodovina, računstvo in prirodoslovje, vidimo većinoma, da se le uče v onih mejah, katere so določene za višje razrede ljudske šole, in le izjemoma ugajajo terjatvam meščanskih šol. Posebno jasno vprizori se fundamentalni razloček med Uršulinskim zavodom in istinito višjo deklinško šolo, če si ogledamo materin jezik in oni obseg, kojega zavzema v učnem načrtu.

Pri istiniti višji deklinški šoli naslanja se vsa znanstvena vzgoja na temeljitem poznanji materinega jezika in njegovega slovstva, slovnica in slovstvena zgodovina materinega jezika zavzema prvo mesto v učnem načrtu ter nadkriluje vse druge predmete. Oglejmo si pa sedaj učni načrt Uršulinskega zavoda, kateremu je pritrđil deželni odbor! Iz literature nič drugega nego v zadnjem letu životopis najzasluž-

nejših za vrlo odgojo slovenske mladine najkoristnejših pisateljev, pri pismenih vajah pa „vsakovrstni poslovni sestavki s posebnim ozirom na prihodni poklic deklie“! Ni treba daljšega dokaza, da zavod, s kojim se bavi priloga 27, ni „višja deklinška šola“ ter vsaj sub hoc titulo ne more deležen postati nobenega deželnega prispevka.

Vender nastane vprašanje, ali ne bi zavod s tako osnovo, kakor jo kažeta šola Uršulinskega samostana in njen učni program, morebiti ugajal drugi in nič manj občutni dejanski potrebi narodne vzgoje? Finančni odsek tega vprašanja ni mogel zanikati. Iстина je, da v slovenski družbi premalo nahajamo žen in deklet, razpolagajočih s širno novodobno splošno omiko v narodnem duhu. Nedostatek je to; a večja kvara se godi gmotnemu in duševnemu napredku narodnega organizma s tem, da je v široki plasti navedenega srednjega stanu premalo takih žen, katere na vse strani ustrezajo tirjatvam, kakor jih gospodinjstvo v polnem pomenu besede dandanes stavlja hišni gospodinja. Ljudska šola ne daje tega znanja, še manj se ga priuči v učiteljski, katero po svojem učnem smotru čisto drugim specijalnim nameram služi, — mlado dekle torej, poklicano, da postane svoj čas duša in osredje rodbinskega kroga, ono v onih sprednostih in naukih, kakor jih zahteva skromni, a pri vsem tem prevažni poklic prave gospodnje, običajno le toliko izve, kolikor ravno prilika nanese v domači hiši!

Finančni odsek, kojemu se je naložilo baviti se s tem vprašanjem, tega stališča ni smel prezirati. Ni se spotikal nad neprimernim naslovom, s kojim se mu je predstavljal zavod gospej Uršulink, temveč sodeč, da ima novi zavod vsaj nekatere znake „deklie nadaljevalne in gospodinjske šole“; izraža svoje prepričanje, da bode tudi taka šola dobro došla neki živi potrebi slovenskega prebivalstva, da utegne pospešiti javni blagor naše dežele ter da ji vsled tega pristaje moralna pravica do deželnega prispevka. V tej njegovi sodbi ne moti ga nepopolnost predloženega učnega načrta, kateri se bode pač dal popraviti po navodilih deželnega odbora, in celo to ni moglo predrugačiti njegovega mnenja, da učiteljsko osebje ni povsem za poduk sposobno in da je obisk prvega, letos otvorenega razreda silno neznamen. Res je, da v prvi letnik ne pohaja več nego četvorica ali petorica učenk, toda začetek je, in upanje ni presangvinično, da bode, ako so učni uspehi primerni, s časoma naraščalo število gojenk.

Vsled tega nasvetuje finančni odsek:

„Visoki deželni zbor naj sklene:

1.) Uršulinskemu redu v Ljubljani se dovoli za vzdrževanje višje deklinške gospodinjske šole (v Ljubljani za leto 1891. prispevek 500 gld. iz deželnega zaklada.

2.) Ta prispevek zvišati hoče deželni zbor v letu 1892. na 1.000 gld., če se na tej šoli otvori še drugi razred, ter bode tej šoli naklonil podporo v enakem znesku tudi nadalje, ako bodejo izjave kompetentnih šolskih oblastij ob učnih uspehih ugodne.

3.) Deželni odbor naj o številu učenk na tem zavodu in ob učnih uspehih vsako leto poroča deželnemu zboru.“

Deželni glavar:

Otvaram splošno debato o teh predlogih.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prestopimo v nadrobno razpravo. Želi kdo besede k enem ali drugemu teh predlogov?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, menim da glasujemo skupno o predlogih finančnega odseka.

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Prosim torej gospode, ki se strinjajo s temi predlogi, naj blagovolé ustati.

(Vsi predlogi obveljajo. — Alle Anträge werden angenommen.)

Najkrajša pot je, ako precej glasujemo o celoti. Ker ni ugovora, prosim gospode, ki sprejmejo te predloge tudi v celoti, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Gledé 6. točke dnevnega reda omenjam, da mi je gospod načelnik finančnega odseka naznanil, da dotične obravnave še niso dognane. Odstavljam torej to točko iz dnevnega reda današnje seje in prestopimo k 7. točki, to je:

7. Ustno poročilo finančnega in upravnega odseka gledé naprave nove okrajne ceste med Ribnico in Vinicami do tu mimo držeče deželne ceste Ribnica-Bloke, potem gledé preložitve okrajne ceste med Sodražico in Hribom, in gledé opustitve obstoječe okrajne ceste med Žigmaricami in Retjem, z načrtom dotičnega zakona (k prilogi 63.).

7. Mündlicher Bericht des Finanz- und Verwaltungsausschusses betreffend die Herstellung einer neuen Bezirksstraße zwischen Reifnitz und Weinitz im Anschlusse an die dort vorbeiführende Reifnitz-Oblater Landesstraße, dann bezüglich der Umlegung der Bezirksstraße zwischen Soderschitz und Hrib, und Auflassung der bestehenden Bezirksstraße zwischen Schigmaritz und Retje, sammt Vorlage des bezüglichen Gesetzentwurfes (zur Beilage 63.).

Poročevalec Višnikar:

Visoki deželni zbor! Čast mi je poročati v imenu finančnega in upravnega odseka o napravi nove okrajne ceste med Ribnico in Vinicami do tu mimo držeče deželne ceste Ribnica-Bloke, potem

gledé preložitve okrajne ceste med Sodražico in Hribom in gledé opustitve obstoječe okrajne ceste med Žigmaricami in Retjem ter o načrtu dotičnega zakona. Okrajni cestni odbor Ribniški je prosil, da se mu dovoli graditi novo okrajno cesto iz Ribnice do Vinic in dalje preložiti cesto iz Žigmaric na Retje. Troški te zgradbe za blizu 19 km dolgo progo poračunjeni so na 31.919 gld. 46 kr. Cestni odbor na drobno utemeljuje svojo prošnjo, katere obseg je tiskan v prilogi 63., in ker je to poročilo deželnega odbora že dalje časa v rokah častitih gospodov poslancev, ne bodem vsega ponavljal, ampak navedel le glavne razloge, na katere se opira cestni odbor Ribniški v svoji prošnji. Koristi nove ceste bi bile sledeče: Ribniška dolina je od Loškega potoka ločena po Veliki gori. Dosedaj vežete Ribniško in Sodražko dolino z Loškim potokom dve cesti in sicer ena od Globelja čez Goro in Mali Log do Retij, in druga čez Žigmarice, Podklanec in Bloke do Retij. Prva je dolga 27 km, druga pa 44 km. Gledé prve ceste moram omenjati, da je preko Gore tako strma, da znaša strmina okoli 20 palcev na seženj, tako da je za težke vozove popolnoma nerabna. Druga cesta pa ima tudi 12 palcev na seženj strmine. Nova cesta iz Ribnice do Hriba bode samo 19 km dolga, torej za 8—9 km krajša, kakor za težke vozove absolutno nerabna cesta čez Goro, in za 25 km krajša, kakor cesta čez Boncar-Bloke do Hriba, strmina pa bode znašala le na primerno kratkem delu nekoliko nad 4 palce na seženj. Da se dosedaj ni gradila ta cesta, izvira od tega, da je šel dosedaj ves promet na Rakek in da se je le gledalo na to, napeljati vse ceste do Rakeka, sedaj pa, ko je gotovo, da se bode gradila Dolenjska železnica, in da bodo imeli tudi v Ribnici postajo, sklenil je cestni odbor soglasno priporočati zgradbo te ceste, da se promet iz Loškega potoka dovede do Dolenjske železnice. Znano je visoki zbornici, kak je promet z lesom v Loškem potoku. Ondi se povprečno izvozi lesa proti Rakeku do 200 vozov na dan. Nahaja se tam 4 parnih žag, med katerimi je posebno znamenita ona na Hribu, ki je gotovo ena izmed največjih na Kranjskem. Dalje bi se, ako bi se zgradila ta cesta, prihranil en kolodvor, namreč pri Zlebiču, in vsled tega troški za železniški urad in vzdrževanje kolodvora. Omenjam še, da gre ta nova proga po najnižjem sedlu v visočini 718 m, med tem ko znaša visočina pri sedlanji cesti čez Goro 931 m in ona čez Boncar-Blošek 860 m. Tudi deželni stavbni urad se je povoljno izrazil o tej črti, tako, da dalje nimam ničesar omenjati.

Po novem cestnem zakonu je za napravo kake nove ceste treba poprej zaslišati politično in vojaško oblastvo. Ker se sedaj te obravnave niso mogle izvršiti, je nalog deželnega odbora, da zasliši te dve oblasti, predno izprosi zakonu najvišje potrjenje.

Omenjam še, da je zgradba te ceste jako nujna, ker se prične, kakor se splošno upa, zgradba Dolenjske železnice že prihodnjo jesen, in železi bi bilo, da se gradenje ceste še poprej prične, ker bi se prihranilo s tem 20 do 25% stavbnih troškov.

V imenu upravnega in finančnega odseka torej predlagam:

Visoki deželni zbor naj sklene:

»1.) Pritrjuje se načrtu zakona o napravi dveh novih okrajnih cest med Ribnico in Vinicami, potem med Sodražico in Hribom, ter o opustitvi obstoječe, iz Retij čez Mali Log in Goro držeče in pri Žigmaricah z Ribniško-Bloško deželno cesto se stikajoče okrajne ceste.

Dem Entwurfe des Gesetzes, betreffend die Herstellung zweier neuen Bezirksstraßen zwischen Reifnitz und Weinitz, dann zwischen Soderstschitz und Hrib, und die Auflassung der bestehenden, von Retje über Kleinlat und Gora führenden und bei Schigmaritz in die Reifnitz-Obflafer Landesstraße einmündenden Bezirksstraße wird die Zustimmung erteilt.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da temu načrtu zakona pridobi Najvišje potrjenje.

Der Landesausschuß wird beauftragt, die Allerhöchste Sanction dieses Gesetzentwurfes zu erwirken.

3.) Cestnemu odboru Ribniškemu se dovoljuje za zgradbo v načrtu navedenih cest podpore 10.000 gld. in neobestno posojilo v znesku 6000 gld. iz deželnega zaklada, katero posojilo je vrniti v šestih letnih obrokih pričenši leta 1892.«

Prosím, da se preide v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo. Želi kdo besede? Gospod poslanec Kavčič ima besedo.

Poslanec Kavčič:

Visoki zbor! Jaz bi se ne bil oglasil proti temu predlogu, že zato ne, ker je namenjen priti v korist kmetškemu stanu, kar bi se moralo vsaj misliti po poučilu deželnega odbora v prilogi 63. Na vsak način pa si štejem v dolžnost, napraviti nekoliko opazek glede poročila deželnega odbora oziroma zaradi utemeljevanja cestnega odbora Ribniškega. Stvar je javna in marsikateri gospod bode prečital in pregledal to poročilo, in videl bode, kako čudne stvari se v njem podajajo visokemu zboru in vender bi bila visoka zbornica prostor, kjer bi morala resnica biti na dnevnem redu in torej ne gre, da bi nihče ne vstal in se oglasil, da zagovarja resnico, temveč, da bi se stvar molče spravila pod streho. Reklo bi se: Kranjska ima čudne zastopnike, ali pa ne poznajo razmer. Tako sem čital v poročilu, da se bode tudi Čabarska graščina udeležila dotične ceste. Za božjo voljo, kako se more kaj tacega trditi, kajti, to se mi zdi, kakor da bi kdo rekel, tudi Pivka se je bo udeležila. Čabar vender nima nobene zveze z Loškim Potokom, in bližje imajo do Rakeka nego do Ribnice. To je torej čudno utemeljevanje. Čabarski gozdi so veliko bližje Rakeku, nego Ljubljani, in torej je trikrat bližje voziti v Rakek, kakor pa v Ribnico in potem čez Ljubljano v Trst. Ta stvar torej ni resnična.

Dalje čitam v poročilu, da se bode iz Loškega Potoka izvažalo lesa 200 voz na dan. No to je že

neko število. Ni rečeno, koliko dni v letu se vozi toliko vozov, ampak misliti si moramo, da se jih poprečno vozi 200 na dan. Odbijmo pa praznike, nedelje itd., in vzemimo v poštev le 200 dni na leto, in ker se vozi 200 vozov na dan, dobimo 40.000 vozov v letu, ali toliko, kakor 8000 vagonov. V poročilu o zgradbi Dolenjske železnice pa se računa samo 4004 vagonov lesa iz vse Dolenjske. To ne more biti resnično, saj bode ta cesta sama več dala. Če je to resnično, potem je seveda pričakovati, da bode dežela imela jako veliko korist od Dolenjske železnice, mislim pa, da to ni resnično, kajti ko bi števili, da pride 80 kubičnih čevljev na en voz, pa toliko se ne more naložiti, bilo bi to, ker se na leto vozi 40.000 vozov, 3.200.000 kub. čevljev lesa na leto. 1 kub. čevljev lesa velja navadno 30—40 kr., računajmo torej 36 kr., in potem vidimo, da se bo prodalo lesa za 1.152.000 gld. na leto. Če bodo tisti kraji v resnici toliko dobivali, in trdi se to v poročilu, da že sedaj toliko dobivajo, potem mora tam biti denarja kar na kupe. To pa ne more biti resnično, kajti žage ali pile so se dajale od roke do roke, pa še nobeden se ni redil od njih. Sedaj jih ima v rokah neki Alimondo v Trstu, ta ima od njih največ koristi in pametno bi bilo, ako bi se cestni odbor Ribniški obrnil do njega in ga vprašal, koliko bi dal za zgradbo te ceste, pa kakor se vidi iz poročila, se to ni zgodilo, ampak cestni odbor si je mislil, bode že dežela dala, vsaj ima zadosti denarja. Jaz nimam ničesar proti temu, če se predlog vsprejme, že zato ne, ker je častiti moj gospod tovariš Pakiz kum tega otroka, ampak oglasil sem se samo zaradi tega, ker ne smem molčati nasproti takim lažem. Pri drugi priliki naj gospod poročevalec pregleda tako stvar in naj ne stavlja častnega svojega imena pod take reči, kajti sicer bi se moglo misliti, da se vsa stvar samo prepisuje, ne da bi je bil bral gospod poročevalec. Kdor kaj podpiše, mora vender poprej stvar prečitati, in če vidi, da je kje kaka nesresnica, jo mora odstraniti.

Dalje se pravi v poročilu, da bo nova zveza Loškega Potoka in Ribnice krajša od sedanje za 14—15 km. 14 ali 15 km, kaj pa je to, ali koliko bližje pa je čez Rakek v Trst, kakor pa čez Ribnico v Ljubljano in potem v Trst. Da bo iz Loškega Potoka ali iz Ribnice 15 km bližje do Ljubljane, to naj že bo, ampak če sem v Rakeku ali pa v Ribnici, to je pa vender velika razlika, in jaz si ne morem misliti, da bo za to daljavo Dolenjska železnica vozila toliko bolj po ceni, da bi mogla konkurovati z vozniki, ki bodo vozili direktno na Rakek.

Dalje se pravi, da je Prezid oddaljen 8 km od Loškega Potoka. To je res, ampak samo za živali ki plavajo po zraku, to je zračna črta, poti pa ni, in se po mojih mislih tudi ne bo nikdar delala. Prezidanci je ne bodo delali, ker bi jih več stala, nego bi si potem na nji služili denarja to je vozarine. Na Prezid se torej ni treba ozirati, daljava sama na sebi ni velika, ali potem lahko rečemo, da je iz Loškega Potoka v Ribnico še bližje, treba pa je v poštev jemati daljavo ceste, ne pa zračno črto. Iz teh razlogov sem proti govoril in ne morem glasovati za predlog finančnega odseka, ker poročilo deželnega

odbora ni sestavljeno na resničnih podlagah ali podatkih.

Poslanec Pakiž:

Visoki deželni zbor! Čudno se mi je zdelo, da se je gospod predgovornik postavil na stališče zagovornika južne železnice (Poslanec Klun: — Abgeordneter Klun: „Dobro! dobro!“), ob enem pa se mi je zdelo čudno, da pravi gospod predgovornik, kako morejo ljudje soditi o kaki stvari, če niso prepričani o njej. Gospod predgovornik sam gotovo o stvari ni bil prepričan, ker mi je sam povedal, da še nikdar ni bil v tamošnjih krajih. Jaz pa moram potrditi, da so v okolici Loškega potoka res ogromni gozdje, kakor se je to že večkrat naglašalo v visokem zboru. Kneza Auersperga gozd obsega 36.000 oralov. Da so v Loškem Potoku 4 parne žage, se je že večkrat omenjalo. Gozd, ki pripada Rudeževi graščini, ima do 3000 oralov, in občini Draga in Trava imate svojih gozdov več kakor 2000 oralov, in občina Loški Potok gotovo tudi 2000—3000 oralov svojega gozda. Potem je občina Gora, ki ima čez 1000 oralov svojih gozdov, potem občina Sodražica, ki ima tudi do 4000 oralov svojih gozdov in z vseh prej omenjenih gozdov se bode les izvaževal po tej novi trasirani ali projektirani cestni progi do bližnjega kolodvora ali železniške postaje, ki ima biti med Zlebičem in Ribnico. Torej je to, kar poroča cestni odbor Ribniški, vender podobno resnici, in naglašati moram, da je poročilo deželnega odbora po vsem sestavljeno na podlagi resnice in potrebe. Pa ako bi tudi druge potrebe ne bilo, zadostovalo bi to, da se pomisli, kako silno daleč imajo ljudje in uradniki iz Ribnice do Loškega Potoka, 40—45 km, in iz Kočevja do Drage celo 70—75 km. Samo to že dokazuje potrebo, da se gradi ta nova cesta, in jaz torej mislim, da bi častiti gospod predgovornik ne storil nobenega v nebo vpijočega greha, ako bi glasoval za predlog častitega gospoda poročevalca oziroma finančnega odseka.

Priporočam prav toplo, da se predlog vsprejme.

Poslanec dr. Vošnjak:

Visoki zbor! Jaz sodim vso zadevo še iz drugega stališča, da se vender ne sme po umetnem potu prometa, ki se je dosedaj ves čas vršil v Rakek odvracati od tega kraja ter prenašati ves promet na drug kraj. Pomisliti je treba, da je blagostanje jednega dela dežele odvisno od tega, ali se bode naredila ta cesta ali ne. Dosedaj je šel ves promet na Rakek, in lahko se reče, da je gospodarski obstanek tega kraja popolnoma odvisen od tega prometa. Čemu torej cesto zidati z velikimi troški, za katero se končno poteguje le en del Ribniškega okraja. Dolenjska železnica bode lahko obstajala tudi brez tega prometa, brezobzirno in neopravičeno nasproti pridnim in delavnim prebivalcem velikega dela dežele bi pa bilo, če se jim na enkrat vzame ves promet. Da bi se ta cesta zgradila, niso prosili prebivalci Loškega Potoka, ampak za to prosi Ribnica, ali če bi se cesta v resnici zgradila, si vender

ne upam trditi, ali bode res ves promet iz Loškega Potoka šel v Ribnico, kajti cesta v Rakek je prav dobra in gotovo bode vsaj nekoliko prometa tudi v prihodnje šlo v Rakek. Da bi se pa od todi po umetnem potu skušalo odvracati promet, to se mi ne zdi umestno in opravičeno. Sicer pa opozarjam na velikanske gozde kneza Auersperga, graščine Rudeževe itd., zakaj se lastniki velikih gozdov ne pritegnejo k stroškom za cesto, zakaj bi ravno za to cesto dežela dala podpore 10.000 gld. in vrh tega še 6000 gld. brezobrestnega posojila, med tem ko vidimo, da dežela pri drugih slučajih, kadar gre za kake ceste, ni tako splendidna. Cesta v Rovte je jako važna, in dežela daje le 1000 gld. vsako leto. Kadar gre zanjo, čujemo vedno ugovarjanje in koliko se jaz sam moram truditi, da se dobi ta majhna podpora. Kaj tacega pa, kakor v tem slučaju, na Kranjskem še nismo doživeli. Dežela ne samo daruje 10.000 gld., temveč da še povrh 6000 gld. brezobrestnega posojila. Cesta v Rakek bode postala deželna, kaj bode mitnica nesla, ne vem. Dosedaj je mitnica nesla 7000 gld. na leto, odkod pa bomo pozneje to vzeli? Dežela bi imela dvojno izgubo, na eni strani dovoli se za zgradbo te ceste 16.000 gld. podpore, na drugi strani se izgubi pri mitnici 7000 do 8000 gld., vrh tega pa bode dežela morala cesto tudi še vzdrževati, ker se ne more pričakovati, da se bode opustila iz deželnega oskrbovanja. Iz teh razlogov ne morem glasovati za deželni donesek. Če mislijo cesto zgraditi, naj k temu pripomagata knez Auersperg in Rudež, in zaradi tega si dovoljujem stavljati sledečo resolucijo:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Deželnemu odboru se naroča, da skuša k troškom za zgradbo ceste med Ribnico in Vinicami, Sodražico in Hribom pritegniti lastnike velikih gozdov, iz katerih se bode les izvažal po tej cesti.“

(Se podpira: — Wird unterstützt.)

Poslanec Pakiž:

Visoki deželni zbor! Častiti gospod predgovornik se je izrazil, da se bode z novo cesto odtegnil za služek mnogim voznikom. To ni istina, ampak vozili bodo namesto v Rakek, v Ribnico. Dalje omenjam, da tudi to ni istina, če trdi gospod predgovornik, da samo en del Ribniškega okraja prosi za to cesto. Zapisnik seje cestnega odbora Ribniškega je na razpolaganje in zastopnik Loškega Potoka pri cestnem odboru Ribniškem je Jože Košmerl, ki je tudi za to cesto glasoval.

Mislím, da je torej dokazano, da ne želi ceste samo en del Ribniškega okraja.

Poslanec dr. Tavčar:

Prosim besede v formalnem oziru.
Predlagam konec debate.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Kavčič se je že oglasil k besedi.

Gosod poslanec dr. Tavčar predlaga konec debate. Prosim gospode, ki pritrdé temu formalnemu predlogu, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog za konec debate se je sprejel. Gospod poslanec Kavčič ima besedo.

Poslanec Kavčič:

Visoki zbor! Dovoljeno mi bodi, da napravim prav na kratko samo nekoliko opazek gledé tega, kar je govoril častiti gospod tovariš Pakiž. Dejal je, da sem prijatelj južne železnice in dokazati mu hočem, da je na krivi poti. Če se peljem iz Ljubljane v Postojno, se peljem štirikrat tako daleč, kakor iz Rakeka v Postojino. Če se pa peljem iz Rakeka v Trst, je to tako daleč, kakor pa v Ljubljano. Sicer pa sem dokazoval s številkami in tiste naj bi se bile ovrgele. Jaz lahko rečem poštemu človeku: „ti ne govoriš resnice“, ali dokazati jo je treba. Če pravi gospod Pakiž, da nisem bil v tamošnjem kraju, moram mu povedati, da sem bil toliko časa v Prežidu, da sem pošteno mrzlico dobil. Vsaj ni res, da je tam toliko velikanskih gozdov, in če so tudi, si vender ne morem misliti, da je prostor tako velik, da bi izvažali les po oni cesti. Po tem takem pa je treba za vso Dolenjsko samo ene ceste. Pa še nekaj omenjam, da se vidi, kako lahko se dokažejo laži cestnega odbora Ribniškega. Če se vozi 200 voz na dan, morala bi znašati mitnina po 6 kr. za konja 4800 gld. vsako leto, vsa mitnina od mitnice na Blokah pa znaša 4163 gld., torej več nego 600 gld. manj. Ali pri tem se mora v poštev jemati, da se iz Blok veliko več vozi skozi mitnico, kakor pa iz Loškega Potoka, torej kje je mitarina? Kar se tiče opazke, da vozniki ne bodo veliko zgubili, če se zasučé predmet na Ribnico, omenjam, da hodijo vozniki tudi lahko na Hrvaško in na Ogrsko, ampak razlika je ta, da morajo drugod seno kupovati in plačevati hlev za živino. To je pa druga razlika. Poleg tega ne vidijo otrok in žene. Sedaj je videl voznik otroke na vsaka dva dni, potem pa jih bo videl vsak teden, z ženo in otroci se pa vender ne bo potepal po svetu in gospodarstvo doma zanemarjal, naposled pa ničesar domu ne prinesel. Sedanji njegov dobiček je bil ravno to, da je peljal na Rakek, potem zvečer zopet nazaj in ostajal je med tem vedno doma. To je bil njegov dobiček, katerega bi potem napravil po krémah v tujih krajih.

Poročevalec Višnikar:

Popolnoma umevam častita gospoda zastopnika Loškega okraja, da se protivita odsekovemu nasvetu in tudi nimam uzroka, hudovati se nad njima, pač pa sem jima celo hvaležen, da sta toliko ugovarjala, kajti ako bi bila nameravana cesta res brez pomena, bi ona gotovo molčala, a ker se bojita, da bi se po tej zgradbi ves promet od Bloke in Rakeka zasukal na Ribnico, zato se predlogu tako protivita. To je popolnoma naravno. Ako gospod predgovornik trdi,

da je toliko neresničnega v poročilu deželnega odbora, potem moram nekoliko ugovarjati. On pravi, kje je Čabranka? Prosim naj pogleda na zemljevid, kako je blizu Draga. (Poslanec Kavčič: — Abgeordneter Kavčič: „na zemljevidu!“) To je vender znano, kako veliki so Čabranski gozdi, in da segajo od Kočevske in Loške meje do Istre in blizu Il. Bistriškega okraja. Mnogo lesa se tudi izvažá v Trnovo na Št. Peter Reški železnici. — Les iz teh obširnih gozdov se bode tudi v prihodnje izvažal deloma po južni železnici, a deloma lahko tudi po dolenjski železnici. — Dalje omenjam, da se na Rakeku oddaje na leto približno 800.000 meterskih centov lesa na kolodvoru. Ako vzamemo, da se naloži na voz 12 meterskih centov, je to torej 66.000 voz. Ako vzamemo, da se vozi na dan 200 voz in če računimo 200 dni na leto, znašalo bi to na leto 40.000 voz, kar je torej lahko mogoče, ker se na Rakeku prevažá 66.000 voz. To torej ni nič neverjetnega. Rakek je res bližje Trsta nego Ribnica, in če Dolenjska železnica ne bo mogla toliko znižati tarife, da bi mogla konkurovati z južno železnico, je to tembolje za Loški okraj. Če se vzame v poštev dohodke iz mitnic, potem je tudi verjetno, da je toliko prometa, kakor sem omenjal. Mitnica pri Logatcu ima dohodka 5600 gld. in na Bloški Polici 4679 gld. Ako vzamemo za voz mitniško pristojbino 10 kr., je razvidno, da pride na Bloško Polico 46.790 voz. Iz tega je torej razvidno, da je označeni promet ne le mogoč, ampak tudi dokazan.

Gledé resolucije gospoda poslanca dra. Vošnjaka nimam družega omenjati, nego, da se tudi meni zdi primerna. Ako se dosedaj lastniki velikih gozdov niso primerno pritegnili k vzdrževanju cest, se bode to zgodilo v prihodnje. Nimam sicer mandata, govoriti o resoluciji v odsekovem imenu, za svojo osobo pa mislim, da se lahko zanjo glasuje. Omenjam le še to, da dežela ne bi imela dati 16.000 gld. podpore, kakor je rekel gospod poslanec dr. Vošnjak, ampak le 10.000., ker 6000 gld. je le posojilo.

Prosim, da se preide v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Prestopimo v razpravo in prosim gospoda poročevalca, da prečita § 1. načrta zakona.

Poročevalec Višnikar:

(bere: — fiešt:)

§ 1.

V cestnem skladovnem okraji Ribniškem je napraviti sledeči novi cestni progi kot okrajni cesti, in sicer:

- progo, držečo iz Ribnice čez Jurjevico do Vinic, kjer se stika z Ribniško-Bloško deželno cesto;
- progo, ki se od Ribniško-Bloške deželne ceste pri Sodražici odcepi in drži mimo Gore na Hrib, kjer se stika z okrajno, v zakonu o

uvrstitvi cest z dne 2. aprila 1866. l., dež. zak. št. 6, pod št. 65. b) aa) navedeno, od Čabranke čez Travo, Loški Potok in Studenec držečo cesto.

§ 1.

Im Straßenconcurrentzbezirke Reifnitz sind nachstehende Straßenstrecken als Bezirksstraßen neu herzustellen, und zwar:

- a) Die Strecke mit dem Zuge von Reifnitz über Jurjowitz bis Weinitz, allwo dieselbe in die Reifnitz-Oblater Landesstraße einmündet;
- b) die Strecke, welche von der Reifnitz-Oblater Landesstraße bei Soderschitz abzweigt und an Gora vorbei nach Hrib führt und all dort in die im Straßenkategorisirungs-Gesetze vom 2. April 1866, L. G. B. Nr. 6, unter Post 65 b) aa) vorkommende, an der Tschubranka beginnende Obergras-Lajerbach-Studenzer Bezirksstraße einmündet.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Poročevalec Višnikar:

(bere: — liest:)

§ 2.

V zakonu o uvrstitvi cest z dne 2. aprila 1866. l., dež. zak. št. 6., pod št. 65. b) aa) omenjena okrajna cesta, ki drži iz Retij čez Mali Log in Goro do Ribniško-Bloške deželne ceste, s katero se stika pri Zigmaričah, opusti se kot okrajna cesta, kedar se v prejšnjem paragrafu pod b) navedena proga dodela ter izroči javnemu prometu.

§ 2.

Die im Straßenkategorisirungs-Gesetze vom 2. April 1866, L. G. B. Nr. 6, unter Post 65 b) aa) vorkommende Bezirksstraße, welche von Retje über Kleinlad und Gora bis zur Reifnitz-Oblater Landesstraße führt und in dieselbe bei Schigmarič einmündet, wird nach erfolgter Fertigstellung und Übergabe der im vorhergehenden Paragraphen sub b) bezeichneten Strecke an den öffentlichen Verkehr als Bezirksstraße aufgelassen.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Poročevalec Višnikar:

(bere: — liest:)

§ 3.

Mojemu ministru za notranje reči je naročeno, zvršiti ta zakon.

§ 3.

Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes wird mein Minister des Innern beauftragt.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Poročevalec Višnikar:

(bere: — liest:)

Zakon

z dné

veljaven za vojvodino Kranjsko,

o napravi dveh novih okrajnih cest med Ribnico in Viničami, potem med Sodražico in Hribom, ter o opustitvi obstoječe, iz Retij čez Mali Log in Goro držeče in pri Zigmaričah z Ribniško-Bloško deželno cesto se stikajoče okrajne ceste.

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem na podstavi § 22. deželnega zakona z dne 28. julija 1889. l., dež. zak. št. 17, o napravljanji in vzdrževanji javnih neerarskih cest in potij, tako:

Gesetz

vom

wirksam für das Herzogthum Krain,

Betreffend die Herstellung zweier neuen Bezirksstraßen zwischen Reifnitz und Weinitz, dann zwischen Soderschitz und Hrib, und die Auflassung der bestehenden, von Retje über Kleinlad und Gora führenden und bei Schigmarič in die Reifnitz-Oblater Landesstraße einmündenden Bezirksstraße.

Über Antrag des Landtages Meines Herzogthumes Krain finde Ich auf Grund des § 22 des Landesgesetzes vom 28. Juli 1889, L. G. B. Nr. 17, betreffend die Herstellung und Erhaltung der öffentlichen nichtärrarischen Straßen und Wege anzuordnen, wie folgt:

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Deželni glavar:

S tem je rešen tudi 1. odsekov predlog, prosim gospoda poročevalca, da prebere še enkrat 2. in 3. odsekovi predlog.

Poročevalec Višnikar:

(Bere 2. in 3. predlog, ki obveljata brez debate. — Liest den 2. und 3. Antrag, welche ohne Debatte angenommen werden.)

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Prosim torej gospode, kateri vsprejmo ravnokar v drugem branji sprejeti načrt, uvod in naslov načrtanega zakona in predloge odsekov tudi v tretjem branji, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sedaj pride na vrsto še resolucija gospoda poslanca dr. Vošnjaka.

Poslanec dr. Vošnjak:

Prosim, da jo prečita gospod poročevalec.

Poročevalec Višnikar:

(Bere resolucijo. — Liest die Resolution.)

Poslanec Detela:

Prosim besede! Visoki zbor! Opozarjal bi na to, da je obseg te resolucije v protislovju s § 12. cestne postave z dné 28. julija 1889., ker je tam izrečno določeno, da ima delati in vzdrževati okrajne ceste dotični skladovni okraj. Sicer je pač mogoče, da se pritegnejo tudi drugi faktorji k vzdrževanju okrajnih cest, in v § 21. je natanko določeno, kedaj in kako se smejo pritegniti drugi konkurenti. Zgoraj navedeni § 21. namreč določuje tako: „Od posameznih občinskih oddelkov in od posameznih posestnikov, od obrtnih, rudarskih in trgovinskih podjetij in drugih posamnih (fizičnih) in jurističnih oseb, ki ceste katerekoli vrste, poti, mostove in brvi, na katerih ni nobene mitnice, rabijo navadno v večji meri, smejo se po razmeri porabe zahtevati doneski za njih vzdrževanje.“ Zahtevati se torej smejo le doneski za vzdrževanje, ne pa za zgradbe ceste.

Menim, da z ozirom na §§ 12. in 21. cestne postave deželni odbor ne bode mogel zahtevati doneskov za zgradbo ceste od dotičnih posestnikov. Primerne doneske za vzdrževanje ceste na podlagi § 21. cestne postave bo pa mogoče šele pozneje tirjati, kadar bo šlo za donašanje k vzdrževalnim stroškom. Resolucija se mi torej zdi v pritislovju s predomenjenim zakonom.

Poročevalec Višnikar:

Ker je razvidno iz ravnokar navedenih zakonitih določil, da bi se resolucija ne strinjala popolnoma z zakonom, je torej tudi ne morem zagovarjati. Sicer pa mislim, da se samo ob sebi razumeje, da bode cestni odbor skušal doseči doneskov ne le od lastnikov tamošnjih gozdov, ampak tudi od železnice, kateri bode nova cesta na veliko korist.

Deželni glavar:

Mislim, da bodo gospodje sami vedeli ali morejo glasovati za predlog gospoda poslanca dr. Vošnjaka ali ne, in ali smejo bolj prosto ali pa strogo po črki tolmačiti zakon. Prosim gospode, ki pritrdé predlogu gospoda dra. Vošnjaka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Resolucija gospoda dra. Vošnjaka je sprejeta in s tem rešena 7. točka dnevnega reda. Prestopimo sedaj k 8. točki, to je:

8. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji gosp. Antona Koblarja, kurata v deželni prisilni delalnici za definitivno imenovanje.

8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über das Gesuch des Herrn Curaten

Anton Koblar im Landeszwangsarbeits-hause um definitive Anstellung.

Poročevalec vitez dr. Bleiweis-Trsteniški:

Visoki deželni zbor! Gospod Anton Koblar, kurat v tukajšni deželni prisilni delalnici, prosi, da bi se definitivno nastavljal v deželni službi. Nastavljen je bil l. 1889. provizoričnim duhovnikom z letno plačo 800 gld., prosto kurjavo in prostim stanovanjem. Sedaj pa želi, da bi se nastavljal definitivno. S tem bi se spremenila njegova plača za aktivitetno doklado letnih 120 gld., in pa po zadovolilno dosluženih 5 letih tudi za petletnico. Upravištvo deželne prisilne delalnice se jako pohvalno izraža o poslovanju gospoda kurata in tudi deželni odbor pritrdjuje temu posebno z ozirom na to, da je gospod Anton Koblar večer treh jezikov namreč slovensčine, nemščine in italijanščine, in tudi gledé na to, da pomaga proti mali odškodnini pri uravnavanju arhiva v deželnem muzeji. Zaradi tega bi bilo želeti, da bi se ta duhovnik definitivno nastavljal in s tem obdržal v deželni službi.

Finančni odsek je imel v tem oziru le pomislek, da je prvič gospod kurat Anton Koblar šele pred kratkem bil nastavljen provizorično, drugič pa, ker bi v slučaju njegovega umirovljenja deželi pripadla dolžnost, plačati mu celo pokojnino, med tem, ko bi on imel kot kapelan pravico do neke pokojnine iz verskega zaklada. Zato je bil finančni odsek mnenja, da bi se moral deželni odbor pogajati z visoko vlado, ali bi hotela vlada prevzeti v slučaju njegovega umirovljenja eden del pokojnine na verski zaklad. Sicer pa je gospod Koblar še mlad. Zaradi vsega tega meni finančni odsek, da bi se za letos ta prošnja ne rešila, ampak da naj deželni odbor stopi v dogovor z visoko vlado, da pove svoje mnenje, če bi ne hotela prevzeti ob času umirovljenja tega duhovnika delež pokojnine na verski zaklad.

V imenu finančnega odseka torej priporočam zboru sledeči predlog:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„1.) Rešitev prošnje gospoda Antona Koblarja, kurata v deželni prisilni delalnici, se odloži za toliko časa, da se dovrše dogovori z c. kr. vlado v tem smislu, ali prevzame c. kr. vlada v slučaju njegovega umirovljenja njemu kot kapelanu iz verskega zaklada pripadajoči pokojninski del.“

2.) Deželnemu odboru se naroča, da se dogovori v tej zadevi z c. kr. vlado in o uspehih teh poizvedeb poroča deželnemu zboru v prihodnjem zasedanju.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim bodemo glasovali in sem mnenja, da bi glasovali o obeh predlogih skupno.

(Pritrdjuje se. — Zustimmung.)

Prosim gospode, ki pritrdijo tema predlogama, naj blagovolé ustati.

(Oba predloga obveljata. — Beide Anträge werden angenommen.)

Preidemo sedaj k 9. točki dnevnega reda, to je:

9. Ustno poročilo finančnega odseka gledé nasveta, da se pošlje doktor zdravilstva v Berlin k dr. Kochu v namen poučenja zdravilne metode o tuberkuloznih boleznih.

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses betreffend den Antrag wegen Entsendung eines Doctors der Medicin zu Dr. Koch nach Berlin behufs Aneignung der Heilmethode für tuberkulöse Krankheiten.

Poročevalec vitez dr. Bleiweis-Trsteniški:

Visoki deželni zbor! V eni prejšnih sej stavljal je častiti gospod poslanec Hribar nujni predlog, naj se odpošlje zdravnik v Berlin, da bi se tam poučeval o načinu zdravljenja tuberkuloznih bolezni, iznajdenem po dr. Kochu. Finančni odsek je uvaževal ta predlog in se je soglasno za to izrekel, da bi bilo jako koristno, če bi eden ali drugi zdravnik posebnost kak bakteriolog se podučil o načinu tega zdravljenja. Kakor se pa čita v časnikih, zbranih je v Berlinu sedaj toliko zdravnikov, da ne morejo vsi na vrsto priti, celo ne pri ogledovanju bolnikov, ki so se lečili po tem načinu, da je tudi pomanjkovalo limfe, katero rabi dr. Koch in da bode šele v kakih 6 tednih zopet toliko limfe na razpolaganje, da jo bode mogoče razpošiljavati tudi na druge kraje. Med tem časom pa so se podali tudi imenitni Dunajski zdravniki v Berlin, n. pr. profesor Weixelbaum, dr. Ullmann in drugi zdravniki, in ti so dokazovali na Dunajski kliniki način in uspeh zdravljenja pri tuberkuloznih boleznih posebno pri vnanjih boleznih. Po mojem mnenju bi ne koristilo dosti, če bi šel dotični zdravnik sedaj v Berlin, ker bi morebiti ne mogel priti na vrsto, na drugi strani pa bi se priučil na Dunaji ravno toliko, ker so na Dunaji razmere sedaj veliko bolj ugodne, in ne pride taka množina zdravnikov skupaj, imajo pa na Dunaji tudi bakteriološki inštitut, kakor v Berlinu. V imenu finančnega odseka bodem torej predlagal, da naj se dá deželnemu odboru na razpolaganje kredit 200 gld., da se podpira bakteriolog, ki bi se hotel poučevati o novem Kochovem zdravstvenem načinu. Kam bi potem šel, ali v Berlin, ali na Dunaj, to bi bila stvar deželnega odbora, ki se bode dogovoril z dotičnim zdravnikom, ki bi bil pripravljen iti na Dunaj ali pa v Berlin.

Predlagam torej:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Deželnemu odboru se dá na razpolaganje svoto 200 gld. v ta namen, da podpira zdravnikabakteriologa, ki bi hotel se poučiti o načinu ozdrav-

ljevanja tuberkuloznih bolnikov po dr. Kochovi iznajdbi.“

Poslanec Grasselli:

Visoka zbornica! Ne ujemam se popolnoma z nasvetom finančnega odseka in sicer iz razlogov, katere se bodem usojal na kratko navesti. Finančni odsek ima pred očmi zdravnika bakteriologa, ki naj bi šel ali v Berlin ali na Dunaj in to ob svojih troških; dežela bi mu dala le podporo v znesku 200 gld. Gospoda moja, Kochova znamenita iznajdba je v vseh delih svetá vzbudila toliko zanimanja, da bi bilo pač čudno, ako bi dežela kranjska na to stvar polagala tako malo važnosti, da bi zahtevala od zdravnika, naj bi on ob svojih troških šel v Berlin ali na Dunaj učiti se novega zdravilnega načina, dežela pa, kateri bi to prišlo na korist, da bi le nekoliko podpore pridala. Gospoda moja, ne gre tukaj, če tudi dežela prevzame vse troške, za Bog ve kako svoto, ali stvar je tako eminentno važna, da se dežela ne sme omejiti le na malo podporo, ampak da mora odposlati strokovnjaka ob deželnih troških. Ne vem, če gospodje niso nekoliko površno računili, ko so rekli, da se mu daj podpora 200 gld., in ali si pri tem niso mislili, da bode ta svota 200 gld. zadostovala za pokritje vseh njegovih troškov. Najprej gre za to, ali se pošlje dotični strokovnjak v Beč ali Berlin. Častiti gospod poročevalec je rekel, da bodi to na prosto voljo dano deželnemu odboru in dotičnemu strokovnjaku: naj se dogovorita, kam pojde. Jaz pa mislim, da to ne more biti vse jedno, temveč mislim, da je neobhodno potrebno, da gre zdravnik bakteriolog v Berlin k Kochu samemu ali k njegovemu asistentu. Če pomislite, kako učenjaki izkoristujejo take iznajdbe in kako ljubosumni so med seboj, ne bode Vam težko umeti, da ne bi bilo čudno, ko bi gospodje na Dunaji skušali napeljavati vodo na svoj mlin. Zato je potrebno, da gre bakteriolog v Berlin, nalog pa mu ne bodi samo, da se uči načina ozdravljenja, ampak da se nauči, kako se vrše preiskavanja, in da se nauči, kako se nareja limfa, da bode mogoče v deželi sami ustanoviti tak zavod. Če gre samo za naučenje zdravljenja, zadostuje popolnoma, da gre jeden gospodov zdravnikov naše deželne bolnice, zlasti internik — kajti ta bi bil po mojem mnenju v prvi vrsti za to poklican — na Dunaj; za to ni treba bakteriologa, ampak za to bi bil na mestu vsak praktični zdravnik. Če pa hočete bakteriologa, potreba je po mojih mislih, da se pošlje naravnost v Berlin. A to, kakor je omenil gospod poročevalec sam, sedaj ne bi bilo umestno. V Berlinu je sedaj na stotine zdravnikov, ki preže na Kocha in njegove asistente, kakor lačne buče na med. Bakteriolog, ki bi torej sedaj šel v Berlin, moral bi čakati tam 14 dni ali še več, dokler bi prišel na vrsto in bi se mogel udeležiti kakega kurza ali predavanja. Jaz torej tudi mislim, da bodi vprašanje, kedaj bi šel dotični bakteriolog v Berlin, prepuščeno pogajanju deželnega odbora in dotičnega zdravnika, ne ujemam se pa s tem, da bi dežela dala dotičnemu bakteriologu le podporo in da bi ta podpora znašala le 200 gld. Dotični zdravnik imel bode troškov, kateri se ne morejo

naprej proračuniti, ker se niti ne ve, koliko časa bode moral izostati. Zaradi tega bi jaz priporočal, da bi visoka zbornica sklenila, da je poslati bakteriologa ob deželnih troških v Berlin, in to takrat, kadar se bode deželnemu odboru primerno zdelo. Ker je govor o tem, da bode bakteriologa treba, opozarjam na to, da pri nas število bakteriologov ni baš veliko. Saj jih je lahko naštetih po imenih: o množini se še govoriti ne more; vsi so mladi, brez imovine, in torej ni mogoče zahtevati, da bi troške sami prevzeli. Troški pa deželo, če se tudi vsi povrnejo, ne bodo stali tisočakov!

Zato priporočam in predlagam:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Ob deželnih troških je poslati bakteriologa v Berlin in to takrat, kadar bo deželnemu odboru zdelo se primerno.“

Poslanec dr. Tavčar:

Visoki zbor! Meni se vidi, da danes še mnogo prezgodaj razpravljamo in govorimo o stvari, ki takorekoč še leži v temi in o kateri še do dandanes ne vemo, kak bode njen končni uspeh. Bil bi sicer mirno sprejel predlog finančnega odseka, ki je izviral iz iniciative mojega tovariša gospoda Hribarja; odločno pa se moram protiviti proti temu, da se postavi zadeva na širšo podlago, kakor to zahteva gospod predgovornik. Slavna gospoda, jaz tukaj nečem trditi, da bi imel kaj proti temu, da bi kdo romal iz Kranjske v Berlin, posebno, če bi prinesel v našo deželo tako velikansko iznajdbo, kakor se je ravnokar naznanjala po časnikih. Ali vidi se mi, da je na tej stvari preveč reklame, in še celo znameniti Virhov je moral Kocha vzeti v varstvo proti očitjanju, da je prezgodaj v svet spravil iznajdbo, o kateri se ni še vedlo, ali bode imela uspeh ali ne. Opozarjal bi na jednaki dogodek, katerega je nemška reklama tudi silno našopirila bila. Pred nekaj leti, ime strokovnjaka mi je odpadlo, oglasil se je v Berlinu nemški zdravnik, češ, da je našel sredstvo, po kateri se da ozdraviti otrpnenje očesnega živca tako imenovanega glavkoma, ki je doslej veljal zdravnikom kot neozdravljiva bolezen. Glavkom je razširjen po vsem svetu in iz vsega sveta so priromali imovitejši bolniki v Berlin in tam čakali odrešenja. Toda odrešenik, ki je svoje sredstvo raztrobil po vsem svetu, moral je končno sam priznati, da je glavkom neozdravljiv, kakor je bil poprej. Mislim, da se gospodičini jetiki, tudi ne bode godilo slabše. Prêgovor: „Gegen den Tod ist kein Kraut gewachsen“, uresničil se bode tudi v tem slučaju, in jetika bode gospodovala in decimovala človeški rod tudi zanaprej, naj je Kochova iznajdba tukaj ali ne. Druga poročila priobčujejo, da je iznajdba nejasna in nepopolna. Vsaj so zdravniki v Berlinu na univerzi izrekli, da po njih mnenji Kochovo sredstvo le pomaga, če se bolezen šele pričinja, da se da uporabljati pri lahkih slučajih, da je pa bolezen, kadar poseže v človeški drob, prej ko poseže neozdravljiva. To je rekel neki Frencel in priznati moramo, gospoda moja, da stvar še ni dognana, še ni zrela in tudi

ne vemo gotovo, ali končno učenjak Koch sam ne bode rekel, da se je zmotil, in da na celi stvari nič ni. Počakati je treba. Sedaj je pa ta stvar v takem štadiji, da bilo nevarno, izreči načelo, da se mora zdravnik ali bakteriolog na vsak način poslati na Dunaj ali v Berlin. Mislim, da je treba počakati, da vidimo, ali smemo od stvari res upati kaj uspeha. Vsaj je v Berlinu obilo bolnikov, ki se še zdravijo in uspehi zdravljenja nam še niso znani. Torej bi ne nalagal deželnemu odboru, da naj pošlje zdravnika na vsak način v Berlin, ampak prepuščal bi mu, da naj ga pošlje šele takrat, kadar se izvé kaj pozitivnega in se pokaže, da ima Kochova iznajdba res uspehe na svoji strani.

Kar se pa tiče vprašanja, ali se ima zdravnik bakteriolog poslati na Dunaj ali v Berlin, moram se tudi protiviti zahtevi častitega prijatelja in tovariša gospoda župana mesta Ljubljanskega, ki se odločno postavlja na stališče, da se mora dotični bakteriolog poslati direktno v Berlin. Gospoda slavna, vprašanje je le to, ali naj se strokovnjak odpošlje prej ko mogoče ali pa pozneje. Jaz mislim, da če pride Berlin v poštev, da naj se odpošlje tja zdravnik prej ko mogoče, zakaj če se bode stvar obnesla, je gotovo, da bode pozneje za zdravnika na Dunaji ravno tako mogoče seznaniti se z novim načinom zdravljenja, kakor sedaj v Berlinu. Mislim pa, da je dognano, da bi bilo silno brezuspešno, če bi šel strokovnjak sedaj v Berlin in sicer pred pretekom vsaj jednega meseca. Tam je sedaj toliko zdravnikov in strokovnjakov, da ni nobenega najmanjšega upanja, da bi prišel kdo s Kranjskega do pouka. Glavna stvar je, da dobi limfo, kajti to mora naš odposlanec saboj prinesiti v deželo. Ali poroča se v časnikih, da je limfa popolnoma pošla in torej ni pričakovati, da bi se v tem oziru pred pretekom jednega meseca dalo doseči kaj uspešnega. Koch sam pripoznava, da ima te limfe k večjemu toliko, da more oddati kaj malega kaki univerzi, ali kaki večji kliniki. Ako se pošlje zdravnik v Berlin, je dokazano, da bi pred mesecem se ne mogel poučiti in prišel bi s praznimi rokami nazaj. Odločno se moram torej temu protiviti, da se pošlje strokovnjak v Berlin. Pač pa je iz poročil posneti, da se za Kochovo iznajdbo tudi merodajni krogi na Dunaji interesujejo. Najvišji državni sanitetni svet je ravnokar odposlal Drašlarja in Weixelbauma v Berlin, včeraj ali predvčeranjem sta se podala na pot. Če sta ta dva in drugi strokovnjaki v Berlinu, se bode ta gotovo popolnoma poučila o Kochovi metodi in gotovo je, da se bode v teku jednega meseca zdravnik na Dunaji ravno tako lahko poučil o zadevi kakor v Berlinu.

Zato sem odločno za to, naj se deželnemu odboru naroča, da pošlje zdravnika ali bakteriologa, ako se mu bode to potrebno vidilo z ozirom na uspehe, o katerih se bode čulo, pa ne v Berlin, temveč na Dunaj. Tam bodo troški toliko manjši, da bode dotični zdravnik z 200 gld. prav lahko mogel izhajati. Nasvetujem torej, da se deželnemu odboru dovoli kredit v znesku 200 gld. z dodatkom, „da pa pošlje dotičnega strokovnjaka izrečno le na Dunaj, in da ga pošlje šele takrat, če se bode priznalo, da je na celi Kochovi iznajdbi kaj pozitivnega.“

Poslanec dr. Vošnjak:

Visoki zbor! Skepticizem je dober pri mnogih stvareh, najbolj pa v vednostih, ampak če se tako skeptično sodi o iznajdbi, o kateri so se veliki učejaki in zdravniki izrekli, da je stvar velike važnosti in silnega pomena, potem tudi ne vem, kako bi se moglo dvomiti, da je kaj resnice na iznajdbi. Ni prvokrat, da vidimo, da se z cepljenjem odpravi kaka bolezen, ali da se zamore z cepljenjem človeka obvarovati kake bolezni. Kakor je Jenner našel cepivo za osepnice, tako je sedaj Koch iznašel cepivo za tuberkulozne bolezni. Vsaj vemo, da je tudi Pasteur pred nekoliko leti začel rabiti cepljenje proti raznim človeškim in živalskim boleznim, posebno proti znani strašni bolezni, proti steklini. On je iznašel način cepljenja, s katerim se obvarujejo nesrečneži, ki so bili ogriznjeni od steklih psov, da ne zbolé. Že to je dalo slavnemu zdravniku dr. Kochu navodilo, da se po tem potu dajo ozdravljati tudi druge bolezni. Da je iznašel cepivo, s katerim se bode dosegel velik uspeh pri tuberkuloznih boleznih, se ne da tajiti, kajti takšniji možje, kakor je slaven Koch, kateremu gre pripisati že toliko iznajdeb, opozarjam na bacile, taki možje ne bodo lahko v svet poslali iznajdbe, ki bi se pozneje ne obistinile. Dosedaj je že Koch v Berlinu v toliko slučajih rabil s srečnim uspehom svoje cepivo in sicer pod nadzorstvom drugih zdravnikov, da se ne da več tajiti, da je mogoče ozdravljenje tuberkuloznih bolezni. Častiti gospod predgovornik je trdil, da se je Koch sam izrekel, da pomaga njegovo sredstvo proti tuberkulozni bolezni le v prvem štadiju, ali poročila nam kažejo, da je cepljenje s Kochovim cepivom pomagalo tudi v slučajih, če je bolezen že napredovala in da je nehal kašelj in izbluvanje. Častiti gospod predgovornik se posebno temu protivi, da pošljemo veččaka v Berlin, in misli, da naj čakamo kake 3 mesece, da se obistini, ali je kaj na iznajdbi, ali ne. Jaz se moram temu protiviti in sem odločno za to, da se pošlje veččak v Berlin in sicer kakor hitro izvemo, da se dobi vnovič cepivo. Pred ne, jaz sem sam za to, da se ne pošlje takoj, ker bi tam moral čakati, ali kadar bode dognano, da se cepivo dobi, mora se bakteriolog podati v Berlin in né na Dunaj, kakor zahteva gospod predgovornik. Zakaj, predno bodo na Dunaji prišli do tega, da bi se zdravnik lahko tudi tam poučil v novi metodi, to bode še dolgo trajalo. Nam pa na Kranjskem se silno mudi, da dobimo sredstvo proti tuberkulozni bolezni, ki je zlasti v Ljubljani, pa tudi po vsej deželi jako razširjena. Vsaj je umrljivost posebno vsled tuberkuloze v Ljubljani tako velika, da od 10.000 ljudi umrje 38, 40, celo 50, med tem, ko jih umrje v drugih mestih kakih 25 ali 26. Že iz teh števil se vidi, kako se nam mudi, da dobimo zdravilo za tuberkulozne bolezni. Vzemimo, da je res, da zdravilo pomaga le v slučajih, ko je bolezen šele v začetnem štadiju, potem moramo ravno skrbeti, da zdravilo hitro dobimo, da ne bode bolezen tako napredovala, da bi po preteku nekaterih mesecev zdravilo morebiti več ne pomagalo. Treba je torej, da se preskrbi sredstvo kakor hitro mogoče.

Kar se tiče opazke častitega gospoda župana Ljubljanskega mesta, da je svota 200 gld. prenizka in da bi s tako podporo dotični strokovnjak ne mogel izhajati, reči moram, da smo pač mislili v finančnem odseku, da je ta podpora prenizka, da bi pa moralo tudi nekaj dodati mesto Ljubljansko, katero ima gotovo glavni interes, da se tuberkuloznim boleznim pride v okom. Če deželni zbor dovoli 200 gld., je to že razmerno visoka svota, naj mesto še kaj doda. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Povsodi že mesto!“) Mesto ima svoj fizikat, in kakor slišim, se bode bakteriolog, ki je v mestni službi, potegnil za to, da pride v Berlin. Sicer pa sem prepričan, da tudi visoka deželna vlada ni zamudila svoje dolžnosti in stavila svoje predloge pri centralni vladi, da se tudi od deželne vlade pošlje zdravnik v Berlin. Na-dejam se, da visoka vlada ne bode tega prezirala, in da bode tudi v državni službi stoječega zdravnika odposlala, da se na lici mesta pouči o novem zdravljenju. Treba pa je, da se odpošlje v Berlin na lice mesta, ker bode tam videl celo vrsto bolnikov, pa tudi takih, ki so že ozdravljeni, med tem, ko bode kaj takega na Dunaji šele veliko pozneje mogoče. Nasvetujem torej, da se odpošlje zdravnik v Berlin in to kakor hitro mogoče.

Poročevalec vitez dr. Bleiweis-Trsteniški:

Visoki zbor! Usojam se s par besedami odgovarjati častitemu gospodu županu Ljubljanskega mesta, ki misli, da se bode dotični zdravnik bakteriolog, ki bode šel v Berlin, priučil sestaviti te limfe, in da se bode limfa pozneje tukaj množila. V tem oziru bodite prepričani, da bode sestava te limfe še dolgo dolgo tajna ostala in da bode stvar v Berlinu dobro izkoristena. Pasteur je ravnal čisto drugače, ker je kmalu, ko je iznašel sredstvo, tudi razglasil sestavo svojega zdravila. Bakteriolog, katerega pošljemo v Berlin, se tam ne bode priučil, kako se izdeluje taka limfa. Tudi načina ozdravljenja se ne bode učil, ker je to priprosta stvar, in ker zaradi tega ni treba hodit v Berlin, kajti stvar je znana tudi tukajšnjim zdravnikom, ampak učil se bode le na bakteriološkem inštitutu, da mikroskopično preiskuje uspehe, ki so se pokazali po injiciranju.

Proti predlogu gospoda poslanca dr. Tavčarja nimam nič posebnega omenjati, samo to bi mislil, da bi se ne smelo čakati predolgo in da bi moral vsaj tekom jednega meseca iti na Dunaj, ker bodo do tja na Dunaji že vse imeli na razpolaganje in se bode zdravnik bakteriolog tam ravno tako lahko poučil, kakor v Berlinu.

Zadnji gospod predgovornik slikal pa je stvar jako optimistično, kajti niti v Berlinu, niti na Dunaji še niso učenjaki popolnoma prepričani o uspehu novega zdravila. Pomagalo je pač v nekaterih slučajih pri tuberkuloznih kožnih boleznih, pri tuberkulozi pljuč pa dosedaj sredstvo še ni imelo takih uspehov. Ne dvomim, da bode morebiti tudi mesto dalo kaj podpore za dotičnega strokovnjaka, mislim pa, da je v prvi vrsti dolžnost slavne vlade, da dá

podporo, ali pa da pošlje kakega zdravnika na Dunaj, ker je ona tisto oblastvo, ki ima v prvi vrsti skrbeti za zdravje državljanov.

Uzdržujem svoj predlog in ker mislim, da bode podpora 200 gld. tudi za Berlin zadostovala ter v predlogu ni rečeno, kam naj gre dotični strokovnjak in kedaj naj gre, torej menim, da bode predlog ustrezal željam vseh gospodov predgovornikov.

Deželni glavar:

Prestopimo na glasovanje in menim, da najprej glasujemo za predlog gospoda poslanca Grassellija, ki je najširši, ker se v njem ne omejuje svota, katera bi se dala deželnemu odboru na razpolaganje in se ne omejuje čas, kedaj bi se odposlal zdravnik. Predlog finančnega odseka se razločuje od predloga gospoda poslanca dr. Tavčarja v tem, da on zahteva, da se pošlje zdravnik na Dunaj, med tem ko v predlogu finančnega odseka ni rečeno, kam se ima poslati.

Prosim torej gospode, ki pritrdé predlogu gospoda poslanca Grasselli-a, naj blagovolé ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog ni obveljal, in sedaj preidemo na glasovanje o predlogu finančnega odseka.

Prosim gospoda poročevalca, da nam še enkrat prečita predlog, ker so gospodje morebiti že pozabili, kako vsebino ima.

Poročevalec vitez dr. Bleiweis-Trsteniški:

(Bere predlog finančnega odseka. — Liest den Antrag des Finanzausschusses.)

Deželni glavar:

Mislim, da je v tem predlogu involviran tudi predlog gospoda poslanca dra. Tavčarja, ker je deželnemu odboru na prosto voljo dano, določiti dan, kedaj bi dotični strokovnjak odšel in tudi gledé tega, ali ima iti v Berlin, ali na Dunaj, ničesar ni povedano.

Poslanec dr. Tavčar:

Dobro, potem odstopim od svojega predloga.

Deželni glavar:

Gospod dr. Tavčar je odstopil od svojega predloga. Prosim torej za glasovanje o predlogu finančnega odseka, in prosim gospode, ki temu predlogu pritrdé, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je obveljal.

(Deželnega glavarja namestnik gospod baron Apfaltrern prevzame predsedstvo. — Landeshauptmanns-Stellvertreter Herr Baron Apfaltrern übernimmt den Vorsitz.)

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wir übergehen nun zum 10. Punkte der Tagesordnung, und ich ersuche den Herrn Berichterstatter die Berichterstattung zu übernehmen.

10. Ustno poročilo upravnega odseka o načrtu zakona o uravnavi potoka Mirna (k prilogi 61.).

10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Gesetzentwurf betreffend die Regulirung des Neuringbaches (zur Beilage 61.).

Poročevalec dr. Papež:

Visoki deželni zbor! Kakor je razvidno iz priloge 61. je poljedelsko ministerstvo v svoji odredbi 9. februarja 1889. št. 6923 dvomilo, ali bi se mogel izvršiti projekt uravnave Mirne gledé finančne potrebsčine in zahtevalo, naj se pojasni, ali bi bili interesi v stanu prispevati z tako velikim doneskom, kakor je 42.000 gld., ki so določeni kot donesek udeležencev v zakonu, katerega je sklenil visoki zbor v svojem zasedanji 1887/88 v XVII. seji in ki leži še dandanes pri visokem ministerstvu.

Vsled tega so se vršile nove poizvedbe in obravnave letos v Mokronogu, kamor so bili prišli poklicani župani udeleženih občin in tudi osebno nekateri privatni udeleženi posestniki.

Pri teh obravnavah se je izreklo, da je uravnava Mirne pač vsekako nujna potreba, ker postane škoda, katero prouzučuje Mirna po povodnji, vsako leto večja ne samo na pridelkih, marveč na subzanciji dotičnih posestev, mlinov, mostov in tudi na deželni cesti, ki pelje skozi preplavljeno pokrajino, — da pa nikakor ne bi mogli udeleženci donášati onih 42.000 gld., ki so jim naloženi v gori omenjenem, v visokem zboru sprejetem zakonu, marveč, da bi mogli prispevati k temu prekoristnemu podjetju k večjem z 20% proračunjenih skupnih troškov 140.000 gld., torej s svoto 28.000 gld. in še teh 28.000 gld. ne bi mogli neposredni udeleženci sami donášati, marveč le 22.000 gld., drugih 6.000 gld. bi se pa moralo razdeliti mej okrajno-cestnim zakladom in dotičnimi občinami po 3.000 gld. na vsakega.

Vsled tega se skrči zgoraj omenjeni znesek 42.000 gld., ki je v zakonu sprejet, na 28.000 gld., torej za 14.000 gld.

Nadaljna poslednica tega pa je ta, da se mora prenarediti omenjeni zakon, oziroma formalno razveljaviti.

Upravni odsek se je dvakrat o tem posvetoval.

V prvi seji se je sklenilo razveljaviti zakon z dné 23. prosinca 1888 in sprejel nov načrt zakona, glasom katerega bi se skupna potrebsčina 140.000 gld. razdelila tako, da imajo udeleženci donesti 28.000 gld. in dežela 42.000 gld., toda z pridržkom, da visoko

poljedelsko ministerstvo prispeva s 70.000 gld. iz melioracijskega zaklada.

Včeraj pa je došel od visoke c. kr. vlade dopis 21. novembra 1890. št. 3438/pr. pri deželnem odboru sprejeto sub präs. 21. novembra 1890 št. 9600, ki se glasi (bere: — ließt):

„Note.

Mit Bezugnahme auf den vordortigen, an den Landtag erstatteten Bericht, betreffend die Regulierung des Neuringbaches (Beilage 61), beehre ich mich dem löblichen Landesausschusse diensthöflich mitzutheilen, daß das hohe k. k. Ackerbauministerium laut Erlasses vom 20. November l. J. Z. 17113 der in Aussicht genommenen einseitigen Erhöhung des Meliorationsfondsbeitrages nicht zuzustimmen findet und höchstens die Erleichterung der Beitragsleistung der Adjacenten durch gleichmäßige Erhöhung des Staats- und des Landesbeitrages in Erwägung gezogen werden könnte. Das hohe k. k. Ackerbauministerium ist aber auch in letzterer Richtung derzeit noch nicht in der Lage eine definitive Zusage zu machen, zumal wegen Kürze der Zeit die Schlussfassung des hohen k. k. Finanzministeriums hierüber nicht eingeholt werden konnte.

Ich erlaube hievon sofort den betreffenden Landtagsausschuß in Kenntniß setzen zu wollen.

Laibach am 21. November 1890

Der k. k. Landespräsident:
Winkler."

Iz tega dopisa je razvidno, da visoko poljedelsko ministerstvo ne more donášati zaželeni donesek 70.000 gld. marveč le k večjem polovico od nepokritega zneska, ako bi drugo polovico dežela prevzela; pa tudi manjši prispevek ni moglo zagotovljeno obljubiti poljedelsko ministerstvo.

Vsled tega je upravni odsek reasumiral obravnavo in v svoji drugi, včerašnji seji sklenil, da sicer ostane pri prvi točki, katera se je bila sklenila v prvi seji, namreč da se razveljavi zakon z dné 23. prosinca 1888, da se pa letos ne predlaga preuredba tega zakona v gori navedenem smislu, oziroma nov zakon, marveč da se prej zagotovi, koliko da hoče visoko poljedelsko ministerstvo donášati za podjetje, kajti ako bi se letos v novem načrtu zakona prevzel zopet preveliki donesek iz melioracijskega zaklada, bi potem morali zopet ta drugi zakon razveljaviti in tretjega skleniti.

Vsled tega je upravni odsek sklenil:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„1.) V XVII. seji 23. prosinca 1888 storjeni sklep, s katerim se je potrdil načrt zakona, priloga 89. št. 1228 od 1887, se razveljavi;

2.) Deželnemu odboru, kateremu se vrne priloga 61., se naroča, naj stori v prihodnem letu vse, kar je potrebno, da se doseže privolitev vis. c. kr. poljedelskega ministerstva v zaželeni donesek iz melioralnega zaklada za uravnavo Mirne in naj o uspehu poroča v prihodnem zasedanji oziroma predloži nov načrt zakona.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Die Herren haben die Anträge des Verwaltungsausschusses vernommen. Wünscht zu diesen Anträgen Jemand im Allgemeinen das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, übergehen wir zur Specialdebatte.

Wünscht Jemand zum 1. Antrage das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Es ist dies nicht der Fall, so schreiten wir zur Abstimmung und ich ersuche jene Herren, welche mit dem 1. Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag ist angenommen. Wünscht Jemand zum 2. Antrage zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so ersuche ich jene Herren, welche mit diesem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Auch der zweite Antrag ist angenommen. Wenn die geehrten Herren nichts dagegen einwenden, daß sofort die dritte Lesung vorgenommen werde? (Ni ugovora — Wird kein Widerspruch erhoben), so ersuche ich die Herren, welche den soeben in 2. Lesung angenommenen Anträgen ihre Zustimmung auch in 3. Lesung erteilen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Die Anträge des Verwaltungsausschusses sind auch in dritter Lesung angenommen und daher dieser Gegenstand der Tagesordnung erlediget.

Wir übergehen zum 11. Punkte der Tagesordnung, das ist:

11. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva Kostanjeviškega, da se dodela cesta med Kostanjevico in občino Kalije na na Hrvatskem.

11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über das Gesuch des Gemeindecantess Landstraß um Vollendung der Straße zwischen Landstraß und der Gemeinde Kalije in Kroatien.

Poročevalec Kersnik:

Visoki zbor! Županstvo Kostanjeviško prosi, da se dodela cesta med Kostanjevico in občino Kalije na Hrvatskem. Prošnja, ki je došla visokemu zboru je tako malo utemeljena in upravni odsek sam ni imel nobenega drugega materiala na razpolaganje, da je sklenil takoj soglasno:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Prošnja občine Kostanjeviške za dodelanje ceste iz Kostanjevice do občine Kalije na Hrvatskem

se izroči deželnemu odboru v poizvedovanje in poročanje v prihodnem zasedanju.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht Jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Wenn dies nicht der Fall ist, so bitte ich jene Herren, welche mit diesem Antrage einverstanden sind, sitzen zu bleiben

(Obvelja. — Angenommen.)

Wir übergehen nun zum 12. Punkte der Tagesordnung, das ist:

12. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva davčnega okraja Metliškega za deželno podporo 300 gld. za napravo po- skušnega vinograda z ameriškimi trtami.

12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinden des Steuerbezirkes Möttling um Bewilligung eines Landesbeitrages per 300 fl. für die Anlage eines Versuchsbauweingartens mit amerikanischen Reben.

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Upravni odsek je razpravljal o prošnji županov celega davčnega okraja Metliškega, ki prosijo za deželno podporo v znesku 300 gld. v namen naprave poskušnega vinograda nasajenega z ameriškimi trtami. Visoka zbornica se spominja iz letošnjega obravnavanja, da je ravno ta okraj najbolj prizadet po filokseri, kajti $\frac{2}{3}$ vinogradov je okuženih. Kar upravni odsek najbolj radostuje, je to, da so se tam pod predsedstvom vodje okrajnega glavarstva zbrali vsi župani, da se posvetujejo, kaj jim je storiti, da se najde pomoči, da ne bode nastala splošna siromaščina, ampak da se ljudje borijo s to živaljo, ki jim hoče uničiti najglavnejši vir dohodkov. Župani so sklenili napraviti ameriški vinograd in v ta namen nameravajo vzeti vinograd za več let v najem, ki bi obsegel $1\frac{1}{2}$ oralov.

Konstatovati moram, da dosedaj še ni bilo v deželi slučaja, da bi se bil tako velik prostor z ameriškimi trtami zasadil, vinograd, iz katerega bode mogoče na tisoče in tisoče rezanic dobivati in mogoče bode tudi razsojati, katere trte se v metliškem okraju obnašajo. To je uzorno podjetje in zato je upravni odsek mislil, da je prošnja vredna, da se visoki zbor na njo ozira. — Upravni odsek torej predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

»Prošnja županov davčnega okraja Metliškega za deželno podporo 300 gld. za napravo poskušnega

vinograda z ameriškimi trtami izroči se deželnemu odboru, da se pri razdelitvi, v letošnjem zasedanju za prihodnje leto, v prospeh nasajenja ameriških vinogradov votiranega zneska 1.500 gld. v prvi vrsti ozira na to prošnjo, ter ob enem, da izposluje pri visoki c. kr. vladi, da tudi država podpira ondote občine pri napravi poskušnega vinograda z ameriškimi biljami in denarno svoto sploh.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht Jemand zu diesem Antrage zu sprechen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, erjuche ich diejenigen Herren, die den Anträgen zustimmen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Wir übergehen zum 13. Punkte der Tagesordnung, das ist:

13. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva Ostrožno Brdo za podporo za napravo mostu čez Reko.

13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinde Ostrožno Brdo um Gewährung einer Subvention für den Brückenbau über den Rekaflus.

Poročevalec Kavčič:

Visoki zbor! Zastopniki podobčine Ostrožno Brdo so vložili prošnjo, katero tudi županstvo v Košani jako toplo podpira, da bi se jim pripomoglo k napravi nekega mostu čez vodo Reko. Sedaj imajo tam star leseni most, ki kmalo ne bo več za rabo in zato so primorani napraviti nov most; ker so pa na Kraški meji, bi jih stal kameniti most skorej ravno toliko, kakor leseni in zato so mnenja, da bi bilo najbolje zidati kameniti most, ki bi trajal za večnost. Vas je silno uboga, kakor nobena druga na Kranjskem. Za sabo imajo Istro, Čičarijo, s katero nimajo nobene zveze, pa je tudi ne potrebujejo proti vodi Reki, proti Reški cesti pa imajo edino pot, ki vodi čez vodo Reko, kjer ravno potrebujejo ta nov most. Da bi si vas sama napravila most, je nemogoče, če pa mostu ni, je vas popolnoma izključena od sveta. Kadar voda nastaja velika, ne morejo ljudje do županstva, ne do cerkve, ne do urada. Hoditi bi morali čez brod, kar je pa jako težavno. Upravni odsek je prošnjo temeljito pretresaval in prišel do prepričanja, da je vas v istini potrebna, da se ji priskoči na pomoč in ji pripomore v to, da napravi nov zidan most. Zaradi tega je sklenil upravni odsek, v katerega imenu imam čast poročati:

„Visoki deželni zbor naj sklene:

- 1.) Deželnemu odboru se naroča, naj odpošlje, kakor hitro mogoče, inženirja k Ambrožiču, da napravi načrt za novi kameniti most čez vodo Reko.
- 2.) Deželni odbor se pooblašča, da sme za zgradbo tega mostu dati primerno podporo.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Die Anträge des Verwaltungsausschusses stellen sich eigentlich als ein einziger Antrag dar, weswegen dieselben gleichzeitig zur Abstimmung gelangen. Wünscht Jemand das Wort zu ergreifen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, ersuche ich diejenigen Herren, welche den Anträgen zustimmen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Wir übergehen zum 14. Punkte der Tagesordnung, das ist:

14. Ustno poročilo upravnega odseka o načrtu zakona gledé izločitve podobčine Orle iz občine Dobrunje in naprave samosvoje občine (k prilogi 50.).

14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Gesetzentwurf betreffend die Ausscheidung der Untergemeinde Orle aus der Gemeinde Dobrunje und Constituirung derselben als selbständige Gemeinde (zur Beilage 50.).

Berichterstatter Baron Redjbach:

Hohes Haus! Die Untergemeinde Orle hat bereits fünfmal um Ausscheidung aus der Ortsgemeinde Dobrunje und Constituirung als selbständige Gemeinde ersucht und ebenso oft wurde der Gegenstand im hohen Landtage behandelt, wobei jedesmal das Gesuch als gerechtfertigt anerkannt wurde, jedoch während der Wirksamkeit des Gesetzes vom 2. Jänner 1869 nicht berücksichtigt werden konnte. Über das vorliegende Gesuch hat der Verwaltungsausschuss bereits im vorigen Jahre berichtet, die berechtigten Wünsche der Untergemeinde Orle anerkannt und wurde dasselbe nur zur Vornahme einiger Erhebungen an den Landesauschuss zurück geleitet. Die vorgenommenen Erhebungen waren dahin gerichtet, die Untergemeinde Orle eventuell mit der Gemeinde St. Marein zu vereinigen. Dagegen hat sich sowohl Orle als auch St. Marein ausgesprochen, wohl aber erklärte sich Orle für die Vereinigung mit der Untergemeinde Lanische. Der Landesauschuss hat sich nun beim Gemeindeamte in St. Marein angefragt, ob die Untergemeinde Lanische bereit wäre sich mit der Untergemeinde Orle, die übrige St. Mareiner Gemeinde aber mit der in der Gemeinde Dobrunje gelegenen Untergemeinde Lipoglav zu vereinigen, und beim Gemeindeamte in Do-

brunje, ob für den Fall der Vereinigung der Untergemeinde Lanische und Orle zu einer selbständigen Gemeinde, die Untergemeinde Lipoglav mit der St. Mareiner Gemeinde sich zu vereinigen bereit wäre.

Der Gemeindeauschuss in Dobrunje hat sich in seiner Sitzung am 20. September 1890 gegen die Abtrennung der Untergemeinden Orle und Lipoglav ausgesprochen mit der Motivirung, dass schon durch die Ausscheidung der Untergemeinde Orle die Dobrunjer Hauptgemeinde hinsichtlich der Erhaltung der Bezirksstraße um die Hälfte mehr belastet, überdies aber noch eine bedeutende Verminderung der Einnahmen für die Gemeindeerfordernisse und des Jagdpachtzinses erleiden würde, von noch größerem Nachtheile für die Hauptgemeinde aber wäre die Ausscheidung der Untergemeinde Lipoglav.

Andererseits hat sich die Gemeindevertretung von St. Marein in der am 28. September 1890 abgehaltenen Sitzung gegen die Vereinigung der Untergemeinde Lanische mit Orle, aber auch gegen die Vereinigung der Untergemeinde Lipoglav mit der Gemeinde St. Marein ausgesprochen.

Mit Rücksicht auf die in dieser Angelegenheit bereits in den früheren Landtagsverhandlungen wiederholt gepflogenen Verhandlungen und die soeben auseinander gesetzten Verhältnisse der Untergemeinde Orle zur Ortsgemeinde Dobrunje, ferner mit Rücksicht darauf, dass die Hauptgemeinde Dobrunje mit über 4000 Einwohnern noch immer groß genug bleiben würde, um ihren Verpflichtungen aus dem eigenen und übertragenen Wirkungsbereiche nachzukommen, und die Untergemeinde Orle als selbständige mit 800 Einwohnern unter den gegebenen Verhältnissen ihre Agenden leicht und zwar in mancher Hinsicht noch leichter und besser wie bisher verrichten wird, und endlich in der Erwägung, dass die neue Gemeinde Rudnik die gleichen Grenzen mit der Pfarrgemeinde und Schulgemeinde Rudnik haben wird, stellt der Verwaltungsausschuss den Antrag:

Visoki deželni zbor naj sklene:

- „1.) Naslednji načrt zakona se potrjuje.
- 2.) Deželnemu odboru se naroča, da pridobi temu zakonu najvišje potrjenje.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

- 1.) Dem nachstehenden Gesetzentwurfe wird die Zustimmung erteilt.
- 2.) Der Landesauschuss wird beauftragt diesem Gesetze die Allerhöchste Sanction zu erwirken.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht Jemand hierüber das Wort im Allgemeinen?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, übergehen wir in die Specialdebatte.

Berichterstatter Baron Redjbach:

(Bere načrt zakona iz priloge 50. ki obvelja brez debate. — Ließt den Gesetzentwurf aus der Beilage 50, welcher ohne Debatte angenommen wird.)

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Mit der Annahme des Gesetzentwurfes ist auch der 1. Ausschufs Antrag angenommen. Wir schreiten zur Abstimmung über den 2. Antrag, und ich bitte jene Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Nachdem das Gesetz aus 2 Paragraphen besteht, so bitte ich sofort um die dritte Lesung. Ich ersuche diejenigen Herren, welche das in zweiter Lesung angenommene Gesetz und die Anträge des Verwaltungsausschusses auch in dritter Lesung annehmen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Wir schreiten nun zum 15. Punkte der Tagesordnung, das ist:

15. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občine Hrenovice za ustanovitev samostojnega cest- nega skladovnega okraja (k pri- logi 48.).

15. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- ausschusses über die Petition der Gemeinde Hrenoviz um Errichtung eines selb- ständigen Straßenconcurrentzbezirktes (zur Beilage 48.).

Poročevalec dr. Tavčar:

Visoki zbor! V svoji seji dné 22. oktobra l. 1889. je visoki deželni zbor odkazal neko prošnjo občine Hrenovice za ustanovitev samostojnega cestnega skladovnega okraja deželnemu odboru v preiskavanju in poznejše poročanje.

Deželni odbor je v tej stvari napravil poročilo, katero imate tiskano v prilogi 48. in na katero se sklicuje upravni odsek. Naglaša se v tem poročilu, da so cestne razmere v okraji Senožeskem morebiti nenavadne in da je morebiti tudi resnično, da se del tega okraja v korist drugemu delu zanemarja. Vender pa se postavljata deželni odbor in upravni odsek na to stališče, da bode sedaj, ko se bodo na podlagi novega cestnega zakona volili novi cestni odbori in to na bolj praktični podlagi, občini prilika dana, pritožiti se pri deželnem odboru, ki bode imel veliko več moči odstraniti nedostatke. Zato se strinja upravni odsek s poročilom deželnega odbora in stavlja nasvet:

„Visoka zbornica naj odobri poročilo deželnega odbora v tej zadevi ter sklene, da se odkloni prošnja občine Hrenoviške, po kateri naj bi se v ti občini ustanovila dva cestna okraja.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Wünscht Jemand zu diesem Antrage zu sprechen?
(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, ersuche ich diejenigen Herren, die dem Antrage zustimmen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Wir übergehen zum 16. Punkte der Tagesordnung, das ist:

16. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji vasi Bukovje, Gorenje in Predjama za izločitev iz občine Hrenovice in združitev z občino Postojno.

16. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- ausschusses über die Petition der Ort- schaften Bukuje, Gorenje und Luegg um Auscheidung aus der Gemeinde Hre- nowiz und Einverleibung zu Adelsberg.

Poročevalec ces. svétnik Murnik:

Visoki zbor! Jožef Jurca in Anton Lodes iz vasi Bukovje, potem Janez Jurca iz Gorenje, Anton Srebotnjak iz Predjame in zastopnik grajsčine Predjame so vložili prošnjo, da bi se vasi Bukovje, Gorenje in Predjama izločile iz občine Hrenoviške in priklopile k Postojnski občini. Upravni odsek je bil potrebno odredil, da se je izvedilo mnenje Hrenoviške in Postojnske občine. Zadnja je izjavila, da protestuje proti združitvi z vasem Gorenje, Bukovje in Predjama, omenja pa, da je v njenem okraji nekaj podobnih, ki bi se lahko izločile iz Postojnske občine ter se združile s temi 3 ravno imenovanimi vasi v samosvojo občino Studeno. Te vasi bi bile namreč sledeče: Predjama, Bukovje, Gorenje, Belsko, Studeno in Strmca. Postojnska občina trdi, da bi bilo dobro, če bi se te vasi združile v samostojno občino, ker so vse v eni fari in bi tudi imeli svojo šolsko okolišče.

Kar se tiče občine Hrenoviške, izjavilo se je županstvo, da je večina tamošnjih odbornikov tudi zato, da bi se velika občina Hrenovica razdelila v več malih, da je pa sicer veliko prebivalcev iz Bukovja in Gorenj za izločitev iz Hrenovice, ne pa vas Predjama, ki je predložila tudi neko izjavo, v kateri pritrjuje precejšno število tamošnjih občincev, da niso za to, da bi se že sedaj izločili iz občine Hrenovice in priklopili Postojnski občini, temveč zahtevajo, da ostanejo pri tem, kakor dosedaj, ker jim je veliko bolj prilična občina Hrenovica nego Postojna.

Visoki deželni zbor je v svoji seji dné 31. oktobra letošnjega leta že obravnaval o tej zadevi, namreč o zadevi razdelitve občine Hrenoviške v več malih samostojnih občin in je dal deželnemu odboru tudi neko naročilo, v katerem se pravi, naj poizve od županstva Hrenoviškega vse, kar je treba, da bi se moglo razpravljati meritorno o dotični prošnji Hrenoviške občine, posebno v koliko občin se želi razdeliti in o obsegu teh posameznih delov in naj poroča o tem v prihodnjem zasedanju, oziroma

naj stavi primerne predloge. Z ozirom na ta sklep visokega deželnega zbora, dalje pa tudi z ozirom na različno mnenje občine Hrenovške in Postojnske je bil tudi upravni odsek mnenja, da se stvar sedaj ne more končno rešiti, pa tudi ko bi teh dveh razlogov ne bilo, bi se prošnja ne mogla končno rešiti, ker v njej ni povedano, koliko bi bilo število prebivalcev in tudi ne, koliko direktnega davka bi nova občina plačevala. Zaradi vsega tega stvar še ni godna, da bi se mogla končno rešiti in upravni odsek predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Prošnja Jožefa Jurca in Antona Lodesa iz vasi Bukovje, Janeza Jurca iz Gorenje, Antona Srebotnjaka iz Predjame in zastopnika grajščine Predjame, odstopa se z ozirom na sklep z dné 31. oktobra 1890 deželnemu odboru v obravnavo.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht Jemand zu diesem Antrage zu sprechen? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, erlaube ich diejenigen Herren, die dem Antrage zustimmen wollen, sitzen zu bleiben

(Obvelja. — Angenommen.)

Wir übergehen zum 17. Punkte der Tagesordnung, das ist:

17. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji okrajno-cestnega odbora v Velikih Laščah za uvrstitev nekaterih občinskih potov med okrajne ceste.

17. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Bezirksstrassenausschusses Großlaasch um Einreihung einiger Gemeindefeigen in die Kategorie der Bezirksstraßen.

Poročevalec Kersnik:

Visoki zbor! Cestni odbor v Vel. Laščah prosi: 1.) da se uvrsti občinska pot Mala Slivica - Sv. Gregor-Sodražica med okrajne ceste in 2.) da se na novo zgrajena cesta od Podplanine do Male Slivice tudi uvrsti med okrajne ceste. Tej prošnji je priložena tudi prošnja občine Sv. Gregor in občinski sklep te občine ob omenjeni zadevi. Posebno se poudarja važnost ceste Mala Slivica - Sv. Gregor - Sodražica in sicer zlasti z ozirom na zgradbo Dolenjske železnice. Ali upravnemu odseku je manjkalo potrebnega gradiva, da bi bil mogel priti pred visoki zbor s končnim predlogom in zato je za sedaj sklenil dilatorično, da se prošnja odstopi deželnemu odboru.

Predlagam torej:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Prošnja se izroči deželnemu odboru v poizvedovanje in poročanje.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht Jemand zu diesem Antrage zu sprechen? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, erlaube ich diejenigen Herren, die dem Antrage zustimmen wollen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Wir übergehen zum 18. Punkte der Tagesordnung, das ist:

18. Priloga 65. Poročilo odseka za letno poročilo o § 8. letnega poročila deželnega odbora: „Solstvo“.

18. Beilage 65. Bericht des Rechnungsausschusses über § 8 des Rechnungsausschusses des Landesrechnungsausschusses: „Unterrichtswesen“.

Poročevalec Klein:

Visoki zbor! Čast mi je poročati o § 8. letnega poročila „Solstvo“. V marg. št. 1. vidimo, da je Kranjska gimnazija razpuščena in da ni upanja, da bode dotična prošnja, katero je deželni odbor vložil do visokega c. kr. ministerstva za uk in bogočastje, ugodno rešena.

Torej si usojam staviti naslednjo resolucijo:

„Vzemi visoki zbor na znanje z obžalovanjem, da visoko ministerstvo za nauk in bogočastje upravičene, tolikokrat vsestranske utemeljene in ponovljene prošnje za obstanek Kranjskega gimnazija ne uvažuje tako, kakor je to blagohotno storilo pri restituiranju gimnazija v Bocnu, Freudenthalu in Prahaticu.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht Jemand das Wort zu ergreifen?

Poslanec dr. Vošnjak:

Visoki zbor! Ne mislim govoriti o nasvetovani resoluciji, ampak priporočal bi le nek predlog glede deželne sadjarske, vinarske in poljedelske šole na Grmu. Kakor je znano imela je naša šola na Grmu vsako leto 300, 400 do 500 gld. preostankov pri šolski kuhinji. Zgodilo se je pa že večkrat, da se je za ustanove oglašalo več prosilcev, kakor je ustanov in torej bi se deželnemu odboru in šoli zelo ustrezalo, ako bi se pooblastil, da sme sprejeti in vzdrževati učence tudi ob troških šolske kuhinje in tako pomnožiti

število gojencev na tej šoli. Mislim, da bode visoki deželni zbor pritrdil mojemu nasvetu, katerega stavljam prav za prav na predlog deželnega odbora, ki se je posvetoval o tej stvari, in torej predlagam:

„Deželni odbor se pooblašča, da sme iz prestankov šolske kuhinje učence oskrbovati na deželni vinarski, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu, ako bi se več za šolo sposobnih prosilcev oglašalo, nego je ustanov.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Ich ersuche diejenigen Herren welche den Antrag unterstützen, sich zu erheben.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Der Antrag ist genügend unterstützt und steht in der Debatte. Mit dem Gegenstande aber, der soeben behandelt wurde, steht dieser Antrag nicht in Verbindung, und ich bin daher nicht gehindert, sofort zur Abstimmung zu schreiten, oder wünscht noch Jemand zu sprechen?

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Oglašam se k besedi gledé resolucije, katero je ravnokar prečital gospod poročevalec. O tem, da bi Vam razkladal z nova vse tiste argumente, s katerimi smo že tolikrat podpirali prošnjo do naučnega ministerstva, da nam zopet ustanovi gimnazijo v Kranji, o tem mislim, da mi ni treba danes obširneje govoriti.

Ti argumenti so tako poznati in tako opravičeni, da se mora človek kar čuditi, kako jih je mogla vlada prezirati. Menim, da se v resoluciji po vsej pravici naglašča, kako je naučni minister po drugih krajih gimnazije, katere niso imele tega pomena kakor Kranjska, zopet reaktiviral. O Kranjski gimnaziji pa noče ničesar vedeti. Mislim, da se pri taki priliki po vsej pravici sme naglašati, da nas visoka vlada v istini ne ljubi, s tem pa, kako se obnaša glede Kranjskega gimnazija, pokazala nam je celó sovražno stran. Zadeva Kranjske gimnazije je nekaj tako malostnega, da se da po pravici trditi, da je vlada nam Slovencem nasproti slepa, ako nam še tako ponižne želje noče uslišati.

Tukaj se po vsej pravici naglašča, da ves narod slovenski, ali vsaj narod slovenski v kranjski kronovini zahteva to gimnazijo. Ni dolgo tega, da so se zbrani zastopniki slovenskega naroda enoglasno izrekli za potrebo Kranjskega gimnazija. Vlada ga nam pa noče dati, kar je jasen dokaz za to, da od te vlade Slovencem ni veliko pričakovati. Na drugi strani pa bi jaz pri tej priliki, ker se nečem dalje pečati z vsemi tolikokrat pogretimi argumenti, vendar opozarjal na stanje Kranjskega mesta, katero je tako, da se mora reči, da mesto ta zavod silno potrebuje.

Kranj gre precej nazaj in katakteristično je, da so na tem kraju, ki je nekaj slovel po svojej premožnosti, konkurzi tako pogosti, kakor nikjer na Kranjskem ne. Kranj se nahaja v revščini in dobro in velike koristi bi bilo, ako se z nova tam ustanovi gimnazij, od katerega je poprej marsikdo živel.

Iz tega stališča torej moramo se že čuditi trdosrčnosti visoke vlade, da neče uslišati prošenj naroda slovenskega in njegovih zastopnikov. Zato usojam se, dasiravno sem prepričan, da bode moje potezanje tudi v prihodnje glas upijočega v puščavi, predlogu odseka za letno poročilo dodati nek dostavek, ker mislim, da moramo vedno in vedno zahtevati, da se nam zopet otvori gimnazij v Kranji. Če ostanemo trdni v svoji zahtevi, se nam bodo, če bodemo vedno trkali, naposled morda venderle odprla vrata. Zato dovoljujem se predlagati, da se odsekovi resoluciji doda sledeči dostavek:

„Visoka c. kr. deželna vlada se naprosi, da stori pri c. kr. naučnem ministerstvu z nova vse potrebne korake zaradi zopetnega otvorjenja gimnazije Kranjske in razširjenja iste na vseh osem razredov.“

To bi bil dostavek, katerega dodajem odsekovemu predlogu. Pri tej priliki bi koncem govora le še naglašal, da se ponuja tu častiti nemški opoziciji prilika, da nam pokaže tisto dobro srce, o katerem se govori, da je ima, katero pa dosedaj videti in spoznati še nisem imel prilike. Častita opozicija nam prav rada skali vodo, in kakor se kaže, bode nam to njeno postopanje odvzelo tudi višjo deklisko šolo v Ljubljani in provzročilo, da se mesto ne bode moglo razviti tam, kjer bi bilo najbolj treba, da se razvije. Če se nam vedno na srce poklada, bodite dobri, ne kažite animozitete proti nemški narodnosti, bi bilo tudi umestno in opravičeno zahtevati, da se tudi nam pride z enakim korakom nasproti. Tu se ponuja častiti nemški opoziciji najlepša prilika pokazati svoje dobro srce. Ničesar se ji ni bati. Če dobimo vnovič Kranjski gimnazij, izhajalo bode nemštvo v Ljubljani ravno tako, kakor dosedaj.

Jaz mislim, da bi bilo v resnici nekaj prijetnega, če bi častita nemška opozicija v tej zadevi glasovala skupno z nami. Mislim, da je zadnji čas, da nam da častita opozicija tak lep vzgled in da jo vidimo sedaj, ko smo pri konci našega zasedanja, vender enkrat na objektivnih tleh, na katerih stoji, kakor ona sama rada trdi, pri vseh svojih korakih.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Ich bitte den Herrn Schriftführer, den Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Tavčar nochmals verlesen zu wollen.

Tajnik Pfeifer:

(bere: — liest:)

„Visoka c. kr. deželna vlada se naprosi, da stori pri c. kr. naučnem ministerstvu z nova vse potrebne korake zaradi zopetnega otvorjenja gimnazije Kranjske in razširjenja iste na vseh osem razredov.“

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Der Herr Landespräsident wünscht zu sprechen.

Deželni predsednik baron Winkler:

Izprosil sem si besedo samo zato, da ugovarjam gospodu predgovorniku dr. Tavčarju, ki je očital vladi, da je pokazala neko posebno sovraštvo do dežele Kranjske s tem, da je odpravila gimnazij v Kranji. Mislim, da to očitaje ni opravičeno. O sovražnosti se ne more govoriti, nagibi te odredbe so bili vsi drugi, nego nenaklonjenost ali sovraštvo do dežele Kranjske. Enaki zavodi so bili tudi na drugih krajih odpravljani in potem deloma zopet ustanovljeni, ali omeniti moram, da so na drugih krajih druge razmere, nego so tukaj. V tem zmislu moram odgovoriti gospodu predgovorniku, ker ne morem dopustiti, da se brez podlage vladi očita katerokoli si bodi sovraštvo, in naglašati moram, da je vlada tudi v tem slučaju, kakor pri vsaki drugi priliki, postopala nepristransko in objektivno.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Ich ersuche nun jene Herren, welche den Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Tavčar unterstützen, sich zu erheben.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Der Herr Abgeordnete der Stadt Krainburg hat einen Appell an diese (desno — rechten) Seite gerichtet, seine Resolution auf Reactivirung des Krainburger Gymnasiums zu unterstützen und dadurch den Beweis des Wohlwollens zu erbringen, welches er von dieser (desne — rechten) Seite des hohen Hauses zu erwarten berechtigt ist. Ich muß gestehen, daß dieser Appell an unser Wohlwollen in einem viel höheren Grade gerechtfertigt wäre, wenn dasselbe in anderen Fragen je in dieser Session von der anderen (leve — linken) Seite geübt worden wäre, wenn nicht gerade in dieser Session so traurige Beispiele des Gegentheiles gegeben worden wären, daß man wirklich in Verlegenheit geräth bei Beurtheilung dieses Anwurfes, ob das eine Ironie oder Ernst sei.

Nun ich werde mich von diesem Gefühle des Wohlwollens oder Mißwollens trotz aller Bemühungen von seiner (leve — linken) Seite nicht leiten lassen und wenn ich das Wort ergreife, so geschieht dies lediglich, um zu constatiren, daß wir diesen Gegenstand sachlich und nur sachlich schon dreimal in diesem hohen Hause besprochen und daß es gewiß die Geduld desselben in ungebührlicher Weise in Anspruch nehmen hieße, wollte man die sachlichen Argumente, die es wünschenswert erscheinen lassen, für diese Frage nicht einzutreten, wiederholen. Wenn aber der Herr Abgeordnete der Stadt Krainburg darauf hingewiesen hat, daß insbesondere die materiellen Verhältnisse Krainburgs eine Berücksichtigung im Sinne seines Antrages wünschenswert erscheinen lassen, so möchte ich ihn daran erinnern, daß dieser Seite der Frage von unserer (desne — rechten) Seite zuerst und mit dem größten Nachdrucke die vollste Aufmerksamkeit geschenkt wurde, daß wir in dem Wunsche, den er hegt, uns gerne mit ihm ver-

einigen und daß wir schon früher verschiedene, nicht ganz unpraktische Anregungen gegeben haben, in welcher Weise diesem Wunsche auch Erfüllung zutheil werden könnte. Die materiellen Bedürfnisse der Stadt Krainburg werden von unserer Seite bei jeder Gelegenheit die vollste Unterstützung finden, wobei wir auch nicht behaupten wollen, daß, wenn der Moment einträte, wo uns die Mittel des Staates erlauben würden, unser Land in Bezug auf das Schulwesen ausgiebiger als bis jetzt zu unterstützen, die Stadt Krainburg nicht in erster Reihe berechtigt wäre, Ansprüche zu stellen, Ansprüche, die freilich mit dem Untergymnasium, wie es vor Jahren in Krainburg bestand, nichts zu thun haben.

Wenn der Herr Abgeordnete der Stadt Krainburg eine andere Frage gestreift hat, um anzudeuten, als ob von dieser (desne — rechten) Seite des hohen Hauses anderweitigen Bestrebungen, die irgend einem öffentlichen Interesse schädlich sein könnten, Vorschub geleistet werde, so möchte ich ihn bitten diese Frage jetzt nicht zu erörtern. Ich scheue die Erörterung derselben nicht, aber er wird vielleicht mit Rücksicht auf verschiedene Verhältnisse mehr Grund haben eine Erörterung dieser Frage zu vermeiden. Ich glaube, daß dieser Gegenstand, wenn er erörtert werden muß, nur dann zur Erörterung kommen soll, wenn die Hauptfrage, um die es sich handelt, auf die Tagesordnung gesetzt werden wird. Dies ist heute nicht der Fall und deshalb beschränke ich mich darauf nur den bestimmtesten Widerspruch allen Behauptungen entgegen zu stellen, welche er in dieser Beziehung dieser (desne — rechten) Seite des hohen Hauses vorzuhalten für angezeigt erachtet hat. Bevor ich jedoch meine Bemerkungen über diesen Gegenstand schließe, möchte ich noch einer anderen Überraschung formeller Natur Ausdruck geben. Der Herr Berichterstatter hat eine Resolution zu § 8 des Rechenschaftsberichtes vorgetragen, welche in dem gedruckten Berichte, der in Verhandlung steht, nicht erwähnt ist. Ich muß gestehen, daß ich diesen Vorgang ganz unbegreiflich finde. Es wird über § 8 des Rechenschaftsberichtes ein gedruckter Bericht vorgelegt und Marg.-Z. 1 dieses Paragraphen hat dem Berichterstatter den Anlaß gegeben die Resolution zu stellen, die nun in Verhandlung steht.

Wenn der Rechenschaftsberichts-ausschuß sich entschieden hat über § 8 des Rechenschaftsberichtes einen gedruckten Bericht einzubringen, so war es natürlich und unvermeidlich, daß alle auf diesen Paragraphen bezügliche Resolutionen uns auch gedruckt vorgelegt werden. Ich glaube, daß ich, als ich zuerst von diesem Antrage gehört habe, berechtigt war vorauszusetzen, der Ausschuß werde sich bei Berathung über diesen Gegenstand nur einzig auf diese gedruckte Resolution beschränken. Wozu dann diese Überraschungen? Ist das absolut nothwendig? Ist es gerechtfertigt? Der Herr Berichterstatter wolle uns hierüber gefälligst Aufschluß geben! Bei Marg.-Z. 2 kommen wir dann noch zu einer weiteren Auseinandersetzung.

Poslanec Hribar:

Visoki deželni zbor! V obravnavi imamo § 8. letnega poročila deželnega odbora in sicer lit. A ljudske in srednje šole. Ker se govori tu sploh o ljudskih in srednjih šolah, naj mi bode dovoljeno,

predno se spustim v daljši svoj govor, naznanjati prečastisemu gospodu namestniku deželnega glavarja in predsedniku našemu, da bodem govoril o srednjih šolah, da pa ne bodem povoril o stvarih, ki spadajo strogo pod katero marg. številko § 8. lit. A. Ta opomnja zdela se mi je potrebna, da ne nastane pozneje med prečastitim gospodom deželnega glavarja namestnikom in menoj zopet kaka kontroverza, kakor se je to zgodilo zandjič in da me ne bode pozival zopet na red.

Marg. štev. 1., katera se tiče c. kr. nižje gimnazije v Kranji, je tako tesno v zvezi z nekim drugim srednje-šolskim zavodom v naši deželi, da mi nikakor ni mogoče, preiti preko te točke, ne da bi omenil razmer na onem drugem zavodu. Mislim namreč c. kr. nižji gimnazij v Kočevji. Njegova ekscelencija gospod naučni minister je zaukazal, da se ima odpraviti nižji gimnazij v Kranji. Prečastiti gospod deželni predsednik nam je ravnokar zatrjeval, da se to ni zgodilo iz kake mržnje ali nenaklonjenosti do naroda slovenskega, temveč da so bili drugi razlogi, kateri so naganili njego ekscelencijo gosoda naučnega ministra do tega koraka. Gospoda moja, ako je imel gospod naučni minister kaj uzrokov gimnaziju v Kranju biti nenaklonjen — ti uzroki mi seveda niso znani — recimo torej, da so ga napolili učni razlogi — mislim, da ti razlogi obstajajo v veliko večji meri proti obstanku c. kr. nižje gimnazije v Kočevji, katera nikakor niti ni tako obiskovana, kakor je bila obiskovana gimnazija v Kranji, niti se ne more izkazovati s takimi učnimi uspehi, kakor se je mogla izkazovati zatvorjena gimnazija v Kranji.

Kolikor so meni znane razmere v Kočevji, gode se tam jako čudne stvari. Sprejema se na ta zavod vsakdo, da zna le nekoliko čitati in pisati, znanja drugih predmetov se ne zahteva, in zaradi tega je naravno, da dijaki iz Kočevske gimnazije, kadar pridejo na višjo gimnazijo v Ljubljano ali v Novo Mesto, ne morejo tako napredovati, kakor njih so-učenci, ali kakor so napredovali dijaki, kateri so prišli iz nižje gimnazije Kranjske v višjo gimnazijo v Ljubljano; zgodilo se je celo, da je jedenkrat nemški profesor v Ljubljani nemškemu svojemu kolegi v Kočevji dal razumeti, da naj se dijaki drugače poučujejo, da bode kočevski gimnazij pošiljal boljše dijake v Ljubljano.

Gospoda moja! sprejemali so se na ta gimnazij dijaki, ki so se nazadnje pač mogli izkazati, da so bili na štirirazredni ljudski šoli; ki se pa niso mogli izkazati, da so četrti razred tudi dovršili zadovoljivo; nasprotno dovoljevalo se je delati vsprejemne izpite dijakom, katerih spričevala so govorila, da so „zum Aufsteigen in die höhere Classe unreif“, pa so večinoma tudi naredili vsprejemni izpit in so bili vsprejeti v gimnazij. To postopanje šolskega ravnateljstva je vsekako čudno in se da razložiti edino le tako, da je ravnateljstvu na tem ležeče, da se izkaže zadostno število dijakov, da se zavod obvaruje v svojem obstanku.

Na zavodu je bilo vsako leto precej Slovencev. Tako na primer bilo je leta 1882/83. na kočevski gimnaziji vsega skupaj 90 dijakov in med temi 20 Slovencev; leta 1883/4. 80 dijakov, med temi

19 Slovencev; leta 1884/5. 82 dijakov, med temi 17 Slovencev; leta 1885/86. 81 dijakov, med temi 13 Slovencev; in leta 1886/7. 85 dijakov in med temi 19 Slovencev. Vpraša se torej, kako je to, da prihajajo na kočevski nižji gimnazij tudi Slovenci in sicer v znatnem številu, ko se vender na tem zavodu poučuje popolnoma nemški? Ribničani, to je znano, ne hodijo tja in Velikolaščani tudi ne, ker hodijo vsi v Ljubljano. Odkodi torej to neprimerno veliko število učencev slovenske narodnosti na gimnaziji v Kočevji? To so one sirote, ki niso mogle izhajati ne na gimnaziji v Novem Mestu, ne v Ljubljani in ne v Kranji in ki so vsled tega šle v kočevski gimnazij. In kako se jim tam godi?

Gospoda moja, pravi duševni velikani so proti kočevskim sošolcem nemške narodnosti. Taki učenci, ki so poprej na kakem drugem gimnaziji dva semestra dovršili z dvojko ali trojko, katerih nekaterih bi se še sprejeti ne bili smeli v isti razred, ti učenci na kočevskem gimnaziji prav dobro izhajajo. Tam dobiva vsakdo dobre rede; ko prestopijo dijaki v višji gimnazij, šele takrat jih morajo metati profesorji zaradi nesposobnosti.

Opozarjati moram tu še na neko drugo stvar. Povedal sem deloma že, kako se rekrutujejo učenci za kočevski gimnazij. Privabljaajo se pa, gospoda moja! še na nek drug način in reči moram da je ta način, kako se lové učenci, jako malo časten za upravo kočevskega gimnazija. Vsako leto, namreč koncem šolskega leta pošiljajo se ravnateljem in učiteljem ljudskih šol po Kočevskem okrožnici, v katerih jih ravnateljstvo kočevskega gimnazija prosi in roti, da naj delajo na to, da pregovoré one učence, kateri so v 4. razredu in ki mislijo prestopiti na kako srednjo šolo, naj vstopijo v kočevski gimnazij. Obeta se jim vse mogoče, da bodo dobivali podpore, obleko, hrane in vse učne pripomočke. Vse to se jim obeta zastonj in če vse to še ne pomaga, potem se pošiljajo velikanske reklame v nemške liste, v katerih se opeva zdrava in lepa lega kočevskega mesta, hvali krasno obnebje, in slika, kako lahko je izhajati tam tudi revnim dijakom, vse to samo zato, da se nabere zadostno število učencev in obvaruje obstanek kočevskega gimnazija. Imajo pa tam v Kočevji neko podporno društvo za uboge dijake, katero podpira nemški „Schulverein“. To društvo tudi res podpira dijake in sicer včasih celo take, kateri niso vredni, da bi se podpirali. To podporno društvo izdaje na leto za 80 dijakov, katere šteje kočevski gimnazij, 800 gld. do 1000 gld. Dijško podporno društvo v Ljubljani pa je izdajalo za dijake na Ljubljanskem gimnaziji, katerih je okroglo število 900, 400 gld. do 500 gld. na leto. Lahko si torej mislite, da se v Kočevji zamorejo deliti izdatne podpore med dijake in da dobi tako podporo marsikdo, ki je ni vreden — to vse pa seveda le zato, da se vzdržuje na gimnaziji zadostno število dijakov. Kdo izmed njih bi dobil tako izdatno podporo, ako bi prišel v Ljubljano? Dovolite mi, gospoda moja! da tu omenjam samo jednega slučaja. Dijak, ki je v prvem semestru dobil dvojko, prosil je podporno društvo, naj plača zanj šolnino. Ko se mu je prošnja odbila, naznanil je, da izstopi iz šole. Koj drugi dan pa

pošlje ravnatelj ponj, rekoč, da naj le pride nazaj, da se mu bode že dala podpora za šolnino.

Glejte, gospoda moja! tako se deluje za gimnazij kočevski, da se vzdržuje za obstanek tega zavoda potrebno število učencev, med tem ko se je zaprl kranjski gimnazij, dasi je imel večje število učencev in dasi so profesorji na višjih razredih zatrjevali in spričevali, da so dosegli z dijaki kranjskega gimnazija izvrstne uspehe.

Gospoda moja, sedaj pa še nekaj družega, kar je zanimivo pri tem gimnaziji. Knez Auersperg podaril je za kočevski gimnazij 300 gld. podpore pa samo s pogojem, da se podpirajo učenci nemške narodnosti. Gimnazijsko ravnateljstvo se je knezu Auerspergu zahvalilo za to podporo in je dné 31. oktobra leta 1885. mu pisalo sledeče, za ravnateljstvo kočevskega gimnazija silno karakteristično pismo:

„*„Gnädigster Fürst und Herzog! geruhen in gütigster Berücksichtigung der angehängten Anhänglichkeit der Bewohner des Landes Gottschee an ihren hochherzigen Herzog, der Bitte des Vereines stattgebend, daß hohe Protectorat deselben zu übernehmen.“*

Gospoda moja! dokler tega pisma nisem dobil v roke, mislil sem vedno, da leži Kočevje nekje na Kranjskem; sedaj pa vidim, da je kočevski gimnazijski ravnatelj napravil čisto drugačno politično uredbo. On pravi, da je Kočevje dežela sama zase; naravno je, da mora potem imeti tudi svojega lastnega vladarja. Dosedaj sem vedno mislil, da Njega veličanstvo avstrijski cesar zapoveduje tudi Kočevcem kakor drugim prebivalcem dežele Kranjske; sedaj šele vidim, da ima Kočevje lastnega suverennega vojvodo „*Herzog'a*“. In kaj tako goropadnega, tako grozovito smešnega more napisati gimnazijsko ravnateljstvo kočevsko! Pomislite, gospoda moja! v kakih izvrstnih rokah so dijaki na kočevskem gimnaziji, in kaki uspehi se morejo od njih pričakovati, ko vidite, kakošne dokaze svoje duhovitosti nam je podal gospod gimnazijski ravnatelj.

Poprej sem že naglašal, da so uspehi na kočevskem gimnaziji jako slabi. Poudarjati moram, da se zatrjuje od srednješolskih profesorjev tukaj v Ljubljani, ki poučujejo na višjih razredih, da nemški dijaki, ki so došli iz kočevskega gimnazija, niti nemščine ne znajo pravilno in da se je šele v višjih razredih uče. Celo v tem predmetu so kočevski dijaki manj zmožni nego njihovi tovariši Slovenci, ki so se šolali v gimnaziji v Kranji ali pa v Novem Mestu. Pač je karakteristično za kočevski gimnazij, kjer je poučni jezik nemški, da se take pritožbe čujejo od profesorjev. Kaj pa šele gledé drugih predmetov! Res je, ali redkokedaj se prigodi, da se najde med kočevskimi dijaki kak izreden talent, ki pride na Ljubljanski gimnazij in tudi tukaj dobro uspeva; ali takih talentov je silno malo, morebiti 1% vseh kočevskih dijakov, več pa ne.

Da je vse to znano bilo tudi bivšemu c. kr. deželnemu šolskemu nadzorniku Smoleju, je gotovo. Čudno je pa le, kako je postopal gospod deželni šolski nadzornik Smolej glede kočevskega gimnazija. Kaj je nekdanj, ko je prišel v profesorski zbor v Kočevji, priporočal profesorjem? Dejal jim je, da naj

v prvih razredih milostno postopajo z dijaki, ampak v 4. razredu naj bodo strogi z njimi — in naj vržejo vsacega, kedor ne bode zadostoval.

Gospoda moja! tako postopanje obrneno je naravnost proti obstoječim zakonom in predpisom, pa tudi proti zdravim pedagogičnim načelom. Povsodi se ravna nasprotno in tudi gospod deželni šolski nadzornik Smolej je govoril na družih gimnazijih v tem smislu, da naj profesorji v prvih razredih postopajo strogo z dijaki in da naj se precej početkom odstranijo oni, ki niso sposobni. Od kodi pride torej, da v Kočevji nima veljati isto načelo in da isti c. kr. deželni šolski nadzornik, ki drugod skrbi za to, da se izvršuje to načelo, gledé kočevskega gimnazija priporoča nasprotno?

Gospoda moja! Vse to je jasen dokaz, da se hoče ta čisto nepotrebna državna srednja šola na Kranjskem ravno zato, ker je šola nemška, na vsak način ohraniti. To je dokaz, da je visoki naučni upravi veliko več ležeče na slabo uspevajočem nemškem, nego na dobro uspevajočem slovenskem zavodu.

To naj bode kratka in skromna opomnja glede kočevskega gimnazija. Želim, da bi visoka deželna vlada boljše nadzorovala ta gimnazij; da bi dobro proučila razmere na tem zavodu in da bi poročala o njih visokemu učnemu ministerstvu. Opravičeno nadó namreč imam, da bode, če hoče naučni minister pokazati, da mu je le količkaj ležeče na tem, da se solnce in senca jednako delite med Slovence in Nemce, takoj, ko izve za faktične razmere na kočevskem gimnaziji, zaprl ta zavod.

Landespräsident Freiherr von Winkler:

Ich bedauere, daß ich in derselben Angelegenheit, in welcher ich mir schon früher das Wort zu erbitten erlaubt hatte, daselbe wieder ergreifen muß. Es fordert mich hiezu der unmittelbare Herr Vorredner auf, indem er durch seine Ausführungen gewissermaßen den Beweis dafür erbringen wollte, was sein Gefinnungsgenosse, der Herr Abgeordnete Dr. Tavčar, behauptet hat, daß nämlich die Aufhebung des Krainburger Gymnasiums einen gewissen Mangel an Wohlwollen (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Sehr milde ausgedrückt!) zum Beweggrunde hatte, und in dieser Beziehung den Sachverhalt so darzustellen gesucht hat, als ob der andere Herr Vorredner im Rechte wäre. Ich muß den Ausführungen des Herrn Abgeordneten Hribar einige Bemerkungen entgegenstellen.

Er behauptete, daß, wenn das Krainburger Gymnasium aufgehoben wurde, mit dem gleichen Rechte das Gottscheer Gymnasium hätte aufgehoben werden sollen. Ich glaube, daß die Verhältnisse des Krainburger Gymnasiums doch andere sind, als jene des Gottscheer Gymnasiums. Gottschee liegt, wie uns allen bekannt ist, sehr weit entfernt vom Laibacher Gymnasium, so daß die Gottscheer Bevölkerung, die deutsch ist, nur schwer ihre Söhne an das Laibacher Gymnasium schicken könnte, wo allerdings das Gymnasium so eingerichtet ist, daß die deutschen Schüler hier auch in ihrer Muttersprache unterrichtet werden können. Die Entfernung ist gewiß eine sehr bedeutende und es ist darum nur recht und

billig, daß der dortigen studierenden Jugend die Gelegenheit verschafft werde zu Hause in ihrer Muttersprache unterrichtet zu werden. Wenn die Entfernung Gottschees von dem benachbarten Gymnasium in Rudolfswert nicht auch so groß ist, so bemerke ich, daß am Untergymnasium in Rudolfswert die Unterrichtssprache eigentlich die slovenische ist und daß man den Schülern des Gottscheer Ländchens nicht zumuthen und dieselben nicht verhalten kann ein slovenisches Gymnasium zu besuchen. Ich muß ferner erwähnen, daß die Gottscheer, um ihr Gymnasium zu gründen und zu erhalten, bedeutende Opfer gebracht haben und bringen, so daß es nur billig ist, daß man diesen ihren Bestrebungen wohlwollend entgegenkomme.

Es hat weiter der Herr Abgeordnete bemerkt, daß man, um einen etwas stärkeren Besuch des Gottscheer Gymnasiums zu ermöglichen, wenig wählerisch sei bei Aufnahme der Schüler in dieses Gymnasium. Ich muß in dieser Beziehung betonen, daß sich die dortige Leitung der Schule so wie auch die Professoren ihrer Pflichten bewußt sind, bewußt sein sollen (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Sein sollen!“) und müssen, und daß man eine Parteilichkeit Niemandem vorwerfen kann, bis hiefür der Beweis erbracht ist. Die Schüler, welche das Gottscheer Gymnasium besuchen wollen, müssen wie die Schüler, die ein anderes Gymnasium besuchen wollen, sich der Prüfung unterziehen, und man muß es der Beurtheilung der betreffenden Lehrer anheimstellen zu erklären, ob und inwieweit ein Schüler für die Aufnahme reif ist oder nicht. Die Behauptung, daß die Schüler, welche ins Gottscheer Gymnasium eintreten, unreif sind, halte ich nicht für gerechtfertigt. Daß an demselben Gymnasium auch Slovenen sich melden, um es zu besuchen, ist wohl begreiflich; es wird wahrscheinlich für einzelne Schüler zweckmäßiger sein, sich vielleicht aus der nächsten Nähe (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „od daleč!“) dahin zu begeben, statt ein anderes Gymnasium aufzusuchen, und wenn sie sich dort überhaupt einschreiben lassen, so wird vorausgesetzt, daß sie sich auch die nöthige Vorbildung in der deutschen Sprache angeeignet haben, um daselbst dem deutschen Unterrichte folgen zu können. Uebrigens muß es den Eltern der Schüler überlassen bleiben ihre Söhne ein oder das andere Gymnasium besuchen zu lassen, wo sie sie am leichtesten fortzubringen glauben. Wenn der Herr Abgeordnete behauptet, daß man ein gewisses Organ alljährlich hinaus-schicke in den Bezirk oder in die benachbarten Gegenden, um gewissermaßen eine Werbung bezüglich der Schüler, welche das Gymnasium in Gottschee besuchen sollen, damit dieses lebensfähig bleibe, vorzunehmen, so sind das Behauptungen, denen ich entgegenzutreten muß, so lange der Beweis hiefür nicht erbracht ist. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Okroznice posiljajo!“). Mir ist in dieser Beziehung nichts bekannt geworden; vielleicht sind Rathschläge ertheilt worden, aber ein Zwang ist sicher von keiner Seite ausgeübt worden, somit muß ich diese Behauptungen als ganz ungerechtfertigt ansehen. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Es ist ja noch gar nicht untersucht worden!“) Daß die Schüler am Gottscheer Gymnasium schlechte Fortschritte machen, daß sie nicht hinlängliche Fähigkeiten besitzen, auch das scheint mir

ungerechtfertigt zu sein: es wird, wie an jedem Gymnasium, auch dort mitunter minder begabte Schüler geben, dem werde ich nicht widersprechen; allein aus demselben Gymnasium sind auch schon ausgezeichnete Schüler an das Laibacher Gymnasium übergetreten, wo sie gute Fortschritte gemacht haben, und ich selbst habe unter meinen Beamten einige junge Kräfte aus dem Bezirke Gottschee, über welche ich wirklich meine volle Zufriedenheit aussprechen kann. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Namentlich wegen der Kenntniß des Slovenischen!“). Die Kenntniß des Slovenischen besitzen sie gleichfalls und werden sich bemühen, soweit sie dieser Sprache noch nicht genug mächtig sind, sich dieselbe vollkommen anzueignen, damit sie die volle Befähigung zum Amte erlangen.

Daß der inzwischen in den wohlverdienten Ruhestand (Poslanec Hribar: Abgeordneter Hribar: „ja tisto je res!“) versetzte Landeschulinspector Smolej irgendwie den Rath erteilt haben sollte, man möge eine gewisse Barmherzigkeit Schülern von Gottschee gegenüber üben, ist mir nicht bekannt geworden und ich muß den abgetretenen Herrn Schulinspector, der gewiß bei jeder Gelegenheit seine Objectivität bewiesen hat, (Poslanec Hribar: Abgeordneter Hribar: „To pa že ne!“) in Schutz nehmen; eine solche Äußerung, wie sie ihm hier in den Mund gelegt wird, ist nicht erwiesen (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „čisto resnično!“) und muß ich natürlich dieselbe als nicht vorgekommen bezeichnen.

Das sind die Bemerkungen, die ich über die Ausführungen des Herrn Vorredners Hribar machen zu sollen glaubte.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Ich muß leider constatiren, was ich mir auch schon in der letzten Sitzung zu bemerken erlaubt habe, daß wir uns eigentlich zum größten Theile mit Angelegenheiten befassen, die nicht in die Competenz des Landtages fallen; dies gilt auch von dem Gegenstande, der jetzt in Verhandlung steht. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Kaj pa kranjska gimnazija!“) Was die Bemerkungen anbelangt, die gegen das Gottscheer Gymnasium vorgebracht wurden, so hat schon der geehrte Herr Landespräsident Gelegenheit gehabt dieselbe in sachlicher Weise zu widerlegen. Allein es gibt noch andere Umstände, die eine Erwiderung herausfordern. Wir sehen, daß — ein Vorgehen, das schon jüngst Se. Excellenz Baron Schwegel charakterisirt hat — unbewiesene Behauptungen, zusammen gelesener Klatsch u. dgl. vorgebracht werden, ohne hiefür den Beweis zu erbringen; denn das wird man einen Abgeordneten doch nicht zutrauen, daß er alles, was man vorbringt, einfach als bewiesen annehmen soll. Ich glaube auch, man braucht sich nicht viel Mühe zu nehmen, um die Einwürfe zu widerlegen, die schon von vorneherein den Stempel der Unwahrheit an sich tragen. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „ni res!“) und die soeben der Herr Landespräsident als unrichtig bezeichnet hat. Behauptungen allein genügen nicht. Das ist nicht die richtige Methode Sachen vorzubringen, namentlich aber geht es nicht an, wie dies in diesem hohen Hause geschieht, daß gewohnheitsmäßig gegen staatliche Func-

tionäre Anwürfe vorgebracht werden, und ich muß es auf das entschiedenste bedauern (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „obžalujem tudi jaz!“) daß der geehrte Regierungsvertreter es bisher nicht der Mühe wert erachtet hat die letzte, die Gottscheer Verhältnisse betreffende Interpellation, worin ein Vertreter der Verwaltung auf die flagranteste Weise in seiner Amtslehre angegriffen wurde, zu beantworten, beziehungsweise die darin aufgestellten Behauptungen richtigzustellen.

Woher kommt denn diese Opposition gegen die Anstalt in Gottschee? Einfach daher, weil sie eine deutsche Anstalt ist, die, wenn sie auch lauter Vorzugsschüler hervorbrächte, doch noch immer das Mißfallen des Herrn Abgeordneten der Stadt Laibach erregen würde. Aber gerade dies ist für uns Grund genug dieser Anstalt, der einzigen deutschen Mittelschule im Lande, die der Herr Abgeordnete von der Welt verschwinden machen möchte, unsere Sympathie entgegenzubringen.

Meine Herren, es ist unter anderem gesagt worden, daß auch einige Slovenen an der Anstalt sind. Nun der Grund wird darin liegen, daß die Eltern wünschen, daß deren Kinder ein deutsches Gymnasium besuchen und gut deutsch lernen (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „dvojke in trojke dobivajo!“). So ist die Sache.

Als besonderen Vorwurf gegen den Director wird auch einer „okrožnica“ erwähnt. Das ist nichts ungeschickliches. Ich bin überzeugt, daß nur mit gesetzlichen Mitteln gewirkt worden ist, daß nichts gesetzwidriges in dem Rundschreiben enthalten war, wenn ein solches wirklich existirt hat, und ich sehe hierin nicht nur keinen Vorwurf, sondern halte es sogar für anerkanntswürdig, wenn der Director bemüht ist Schüler an seine Anstalt zu bringen, dieselbe zur Blüthe zu entwickeln und das Publicum über die Anstalt aufzuklären. Also mit einem Worte, alles was vorgebracht wurde, sind einerseits unbewiesene Behauptungen, andererseits aber nur eine à tout prix Opposition gegen eine bestehende, ohnehin unvollständige deutsche Mittelschule.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht noch Jemand über den 1. Punkt des § 8 zu sprechen? Der Antrag des Rechenschaftsberichts-ausschusses und der Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Tavčar stehen in der Debatte. Die Resolution des Herrn Abgeordneten Dr. Bošnjak bleibt einem späteren Augenblicke vorbehalten. Wünscht Jemand zu sprechen?

Poslanec Stegnar:

Prosim besede! Visoki deželni zbor! Izprosil sem si dovoljenja od visokega predsedstva, da samo nekoliko besedi odgovarjam Njega ekselenciji gospodu poslancu baronu Schwegeln. On je očital odseku za letno poročilo, kateremu imam čast biti načelnik, da se je v naslovu priloge 65. nanzanilo, da bode poročilo obsegalo vse točke § 8. Res se je v tem oziru morebiti storila mala napaka, ker je v naslovu splošno omenjeno, da se bode poročalo o § 8. „šolstvo“, ampak takoj v prvi vrsti poročila se bere, da je odsek pregledal ves § 8. in da si je pridržal pravico govoriti le o točki 2. Jaz mislim

torej, da odsek za letno poročilo ni imel nikakega namena, vtihotapiti v razpravo kako stvar, o kateri odsek ni imel nobene vesti. O drugih stvareh, katere so gospodje navajali, ni imel odsek za letno poročilo nikakih natančnih vesti in tudi ne gledé oblike resolucije. Mislim torej, da je neopravičeno očitanje gospoda poslancu baronu Schwegeln, da smo prikrivali stvar, ki je sedaj v razpravi.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Ich möchte mit zwei Worten die Erwiderung des Herrn Obmannes des Rechenschaftsberichts-ausschusses richtig stellen. Er hat nur die Einleitung des Berichtes citirt, aber dabei ein paar Worte ausgelassen. Der erste Satz lautet so: „Odsek je pregledal § 8. letnega poročila o šolstvu“ und nun kommen die vom Herrn Obmann ausgelassenen Worte: „ter nima kaj posebnega omenjati, razun marg. št. 2.“ Wenn nun hier ganz klar steht, daß der Ausschuss nichts zu sagen hat, und wenn trotzdem dann etwas gesagt und ein Antrag gestellt wird, so möge sich zur Aufklärung dieses Widerspruches der Herr Obmann die Antwort selbst ertheilen. (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: „Richtig!“)

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Ich erlaube mir die Anschauung auszusprechen, daß die Resolution des Herrn Abgeordneten Dr. Tavčar sich eigentlich an die Resolution des Antrages des Ausschusses anschließt und natürlich zur separaten Abstimmung kommt, nur müßte ich aus diesem Grunde die Resolution des Ausschusses in vorhinein zur Abstimmung bringen. Hat der Herr Berichterstatter etwas zu bemerken?

Poročevalec Klein:

Sicer nimam ničesar omenjati, ker je že gospod poslanec Stegnar odgovoril Njega ekselenciji gospodu baronu Schwegeln. Gledé resolucije gospoda poslancu dr. Tavčarja pa se strinjam s tem, da se glasuje posebej o njej.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Ich bitte den Herrn Berichterstatter den Antrag des Ausschusses nochmals zu verlesen.

Poročevalec Klein:

(Bere predlog. — Liest den Antrag.)

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Ich ersuche nun jene Herren, welche dem Ausschussantrage ihre Zustimmung ertheilen, sich zu erheben. (Obvelja. — Angenommen.)

Der Herr Schriftführer wird die Güte haben, die Resolution des Herrn Abgeordneten Dr. Tavčar zu verlesen.

Tajnik Pfeifer:

(Bere predlog poslanca dr. Tavčarja. — Liest den Antrag des Abgeordneten Dr. Tavčar.)

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Ich ersuche nun jene Herren, welche dieser Resolution zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Wir kommen nunmehr zur Marg. Nr. 2 des § 8.

Poročevalec Klein:

Preidem k marg. št. 2. § 8. Ker imajo častiti gospodje poslanci poročilo itak v rokah, ni treba, da bi vsega ponavljal, in zaradi tega si dovoljujem k tej marg. številki le predlagati sledečo resolucijo:

Visoka zbornica naj sklene:

„Deželnemu odboru se nalaga, naj stori pri c. kr. deželnem šolskem svetu potrebne korake, da se ljudska šola, namenjena odgoji slovenske mladine, uredi povsod na podlagi verskega izpovedovanja in z izključno maternim učnim jezikom in da se za njo potrebno učiteljsko osebje pridobi, naj se naše učiteljske v smislu deželno-zborskega sklepa storjenega v IX. seji dné 5. novembra leta 1889. primerno organizuje.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Bevor ich die Debatte eröffne, erlaube ich mir an die Herren die dringende Aufforderung zu richten in ihren Ausführungen ein gewisses discretes Maß und Ziel einhalten zu wollen. Wir stehen vor dem Schlusse der Session, es sind noch sehr wichtige Angelegenheiten zu verhandeln, ja geradezu die wichtigsten, die wir haben, und wir sind unmittelbar vor dem Schlusse der Session. Heute z. B. ist die dringende Nothwendigkeit vorhanden, daß der Finanzausschuß gegenüber der veränderten Situation, betreffend den Bau des Spitäles, zur Berathung zusammentrete; wenn dieser Ausschuss heute Nachmittag tagen und andere Berathungen vorausgehen sollen — jetzt ist es $1\frac{1}{2}$ Uhr und die Debatte dauert noch fort über diesen Paragraphen — dann möchte ich wissen, woher Sie die Kraft und woher wir andere sie nehmen sollen. Ich bitte also Maß und Ziel in der Debatte einzuhalten. Nun steht § 2 in der Debatte.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Ich werde mich bemühen der berechtigten Aufforderung des Herrn Vorsitzenden soviel als möglich nachzukommen und werde mich daher der thünlichsten Kürze befleißigen. Wir haben bei Marg. Note 1 ein Proböchen gehabt, in welcher Weise der Rechenschaftsberichts-ausschuss sich seiner parlamentarischen Aufgabe zu entledigen pflegt; diese Marg. Note 8 liefert aber einen noch weitergehenden Beweis. Der geehrte Herr Berichterstatter hat gesagt, der Bericht sei in den Händen der Herrn Abgeordneten und deswegen habe er keinen

Grund zu weiteren Erörterungen. Nun frage ich, welcher Bericht befindet sich in den Händen der Herrn Abgeordneten? Ich habe nämlich drei Berichte hier (Veselost — Heiterkeit), welche sämmtlich die Nummer 65 tragen, ohne daß eine Garantie geboten wäre, welcher der richtige ist, obgleich dieselben nicht bloß in den Druckfehlern und einzelnen Wörtern, sondern auch in wesentlichen Absätzen und im Inhalte weit auseinander gehen. Diese Thatsache ist doch charakteristisch für die Arbeiten des Ausschusses. Wir haben es schon einmal in dieser Session erlebt, daß der Ausschussbericht plötzlich zurückgezogen und der Berichterstatter gewechselt wurde; aber damals war der Grund einzusehen, weil auch der Berichterstatter gewechselt hatte; hier in diesem Falle aber ist derselbe Obmann und derselbe Berichterstatter, also bin ich begierig zu erfahren, wenn der Herr Berichterstatter das Wort haben wird, wie dieser Vorgang eigentlich war. Mir ist von Mitgliedern des Rechenschaftsberichts-ausschusses mitgetheilt worden, daß keiner dieser drei Berichte Gegenstand der Prüfung und Begutachtung im Ausschusse war; weiters ist mir mitgetheilt worden, daß, bevor dieser Gegenstand zur Beschlussfassung im Ausschusse kam, er schon erledigt war. (Poslanec excellenca baron Schwegel: — Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel: „Wertwürdig!“) Ich muß sagen, das sind Methoden und Gewohnheiten, die bisher nicht üblich waren, und ich glaube im Rechte zu sein, wenn ich zweifle, ob einer von diesen drei Berichten eine ordnungsmäßige Grundlage der Berathung bilden kann. Ich will aber mich mit dieser halb gemüthlichen, halb eigenwilligen Manier in den Ausschussarbeiten nicht weiter befassen und werde versuchen noch einige knappe Bemerkungen dem Inhalte dieses Berichtes zu widmen.

Der erste Theil, — ich glaube es ist die erste Auflage — (Veselost — Heiterkeit), befaßt sich mit in gefühlvollem Tone gehaltenen Betrachtungen über das Schulwesen im Allgemeinen, die ich entschieden dem geehrten Herrn Obmann des Rechenschaftsberichts-ausschusses zuschreiben würde, wenn ich nicht die Unterschrift des Herrn Berichterstatters gesehen hätte. Ich muß aufrichtig gestehen, daß es mit der knappen Zeit des hohen Hauses etwas allzuverschwenderisch vorgehen hieße, wenn ich diese Betrachtungen zum Gegenstande einer Widerlegung machen wollte. Wenn da mit jammernder Miene ausgerufen wird: im fremden Geiste werden die Lehrer, im fremden Geiste die Schüler aufgezogen, sie wissen nicht ob sie Deutsche oder Slovenen sind, — wenn man das liest und die Verhältnisse kennt, wenn man weiß, wie sich die Lehrerschaft ihrer Heimatzuständigkeit in Wahrheit nicht zu geringem Grade bewußt ist, kann man von einer Kritik solcher Ausführungen in diesem hohen Hause wohl nur absehen. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „O nein, das aber nicht!“)

Der zweite Theil liefert ebenfalls einen Beitrag zur Theorie der Überraschungen und erörtert Gegenstände, die mit der Tagesordnung nichts zu thun haben und mit der Competenzphäre dieses hohen Hauses ebenfalls nicht. Ich möchte diesen Gegenstand, der gar nicht hieher gehört, eingedenk der Mahnung des geehrten Herrn Vorsitzenden nur mit wenigen Worten streifen und mir nur eine kurze Bemerkung hinzuzufügen gestatten. Meine Herren! Es werden in diesem Berichte

mit mehr oder weniger bekannten Wendungen einige Stoßseufzer zu Gunsten der confessionellen Schule zum besten gegeben. Ich möchte Sie fragen, ob es angezeigt ist in unserem Lande diese Frage aufzuwerfen, wo auch der gläubigste Mann sagen kann, es besteht nicht die leiseste Gefahr, daß die religiösen Gefühle auch nur in der allgeringsten Weise verletzt oder unterdrückt werden könnten.

Unter diesen Umständen und wie die Verhältnisse stehen, ist es nicht nur höchst überflüssig, sondern auch leichtsinnig eine solche Frage aufzurollen, die gar keine Actualität besitzt, wohl aber geeignet ist, unnöthige Unruhmigung zu erzeugen. Wenn von patriotischen Pflichten der Abgeordneten gesprochen wird, so ist es eine patriotische Pflicht eines jeden Abgeordneten derartige Dinge nicht unnützerweise in Discussion zu ziehen, wo hiezu auch nicht der Schatten eines Grundes vorhanden ist.

Nun komme ich zu einem Theile der Ausführungen, die nur in einer Auflage des Berichtes vorkommen, das ist die erste Auflage. In dieser Auflage war auch ein Abschnitt der Frage der Schulaufsicht gewidmet und der Antwort des geschätzten Herrn Vertreters der Regierung auf die Interpellation betreffend die Entsetzung des Schulinspectors Komljanec, und es sind dabei wirklich so unqualificirbare und ungerechtfertigte Ausfälle gegen Beamte deutscher Nationalität gemacht worden, daß wahrscheinlich das der Grund war, aus welchem der Ausschuss auf irgend einen Rath hin den Verfasser oder Redacteur dieses Berichtes — diese unsasbare Person — veranlaßte die späteren Auflagen zu veranstellen.

Ich habe gesagt: es ist wirklich unerhört, daß man in diesem Absatze ohne Unterscheidung und Beweis die Behauptung aufgestellt hat, die deutschen Bezirks-schulinspectoren seien unter allen Umständen parteiisch, denn so steht es hier. Es war Zeit, daß diese Auflage später verschwand, aber ein Glück, daß einige Exemplare davon gerettet wurden, um den Beweis zu erbringen, wie der Ausschuss seines Amtes zu walten beliebte.

Auf die fachliche Seite dieser Parthie des Ausschussberichtes glaubte ich nicht des näheren eingehen zu müssen. Wenn man liest, es sei nicht möglich vom Standpunkte der Pädagogik die Aufsicht zu theilen zwischen deutsche und slovenische Inspectoren, so verweise ich auf die Anschauung erprobter Schulmänner, verweise auf Böhmen und Mähren, wo die Trennung angestrebt, und mit gutem Grunde angestrebt wird, während hier auf einmal von fachlicher Seite eine solche Kritik bezüglich der Trennung angesprochen wird!

Das sind die Bemerkungen, auf die ich mich hier beschränkte, weil ich, wie ich zu Beginn meiner Ausführungen mir hervorzuheben erlaubt habe, der Worte des Herrn Vorlesenden eingedenk bleiben will, denn Stoff zur Kritik würde sich noch genug, für zwei bis drei Stunden bieten. Ich werde selbstverständlich gegen die Resolution stimmen.

C. kr. deželni predsednik baron Winkler:

Visoki zbor! Izprosil sem si besedo, da bi posajnil nekoliko nekatere besede v tiskanem poročilu, katero imam pred sabo, besede, ki se mi zdé neopravičene. Citam ramreč v poročilu sledeči stavek: „Za naše ljudsko šolsvo toliko važna zadeva“ — to

je namreč jezikovna uredba na našem učiteljski — „se, kakor je razvideti iz peterih vrstic marg. št. 2, niti za las ni dalje pomaknila.“ Rekel sem, da je neopravičena ta trditev in naj v dokaz tega naznamim visokemu zboru, da je dotični dopis deželnega odbora došel deželnemu šolskemu svetu meseca februarija ali marca tekočega leta. Isti dopis se je izročil vodstvu ljubljanskega učiteljskega s pozivom, naj izrazi svoje mnenje o tej stvari, in ko je došel odpis, obravnavala se je ista dné 12. junija tekočega leta v deželnem šolskem svetu in sklenilo se je, kar zadeva jezikovno uravnavo na omenjenem zavodu, da naj ostane utrakvistična, namreč taka, da bode zavod še nadalje imel pravico, izdajati spričevala o sposobnosti poučevati v obeh jezikih. Potem, ko se je to načelo sprejelo v dotični seji, prepričal se je pa dalje deželni šolski svet, da bi bilo treba, zaslišati o isti stvari še učiteljski zbor Ljubljanske pripravnice, in zato se je naročilo vodstvu tega zavoda, da zasliši učiteljski zbor, in ko je tudi od te strani došel odgovor, posvetoval se je vnovič deželni šolski svet o tej zadevi meseca avgusta, namreč 23. avgusta, in v tisti seji je deželni šolski svet končno sklenil, kako je uravnati učni jezik na pripravnici, in je stavil potem svoj predlog visokemu naučnemu ministerstvu, kjer pa stvar še ni rešena. Zato se mi zdi, da je trditev neosnovana, da se ta stvar niti za las ni dalje pomaknila; temveč se je stvar pomaknila tako daleč, da pričakujemo sklep visokega naučnega ministerstva; potem bodedo vedeli, pri čem smo.

Ne bi se spuščal dalje v razpravo, ako bi gospod poslanec dr. Schaffer ne bil sprožil neko stvar, ki se nahaja, kakor on trdi, v prvi izdaji poročila pod prilogo 65., kjer se očita meni, da sem, ko sem dajal odgovor na neko resolucijo, izrekel, da šolski nadzorniki ne postopajo nepristransko. Naj mi bode dovoljeno, da preberem po stenografičnem zapisniku dotične besede svojega govora, ki se glasé: „zdi se mi pa tudi, da skoraj ni mogoče najti tako nepristranskega šolskega nadzornika, bodisi Slovenca, bodisi Nemca, da bi zamogel objektivno postopati pri nadzorovanji takih šol, v katerih se poučuje v jeziku, ki ni jezik njegove narodnosti.“ To sem jaz trdil, in skoraj bi rekel, da opravičuje to mojo trditev poročilo samo, katero imam pred seboj, ker se tukaj pravi: „Ta trditev o nepristranosti naših slovenskih nadzornikov ni po vsem osnovana.“ Če torej gospod poročevalec odseka za letno poročilo misli sam, da moja trditev ni opravičena glede slovenskih šolskih nadzornikov, spoznava on sam, da moje besede veljajo vsaj glede nemških šolskih nadzornikov. Vidi se iz tega, da je to, kar sem trdil, vender le opravičeno. Sicer je pa, kar zadeva šolske nadzornike sploh, moja sodba o njih prav za prav sodba našega občinstva in ne le moja. Videli smo namreč, kako so se svoje dni obsojali šolski nadzorniki na Kranjskem, kajti čitali smo v slovenskih časnikih, da šolski nadzorniki, ki so bili, kakor se je trdilo, nemške narodnosti ali so pripadali nemški stranki, niso zategadelj postopali pravično. Ko so pa bili potem l. 1884. imenovani drugi nadzorniki, čitalo se je zopet v nemških listih, da isti tudi ne postop-

pajo nepristransko. Tako se vidi jasno, da občinstvo nima pravega zaupanja bodisi do slovenskih, bodisi do nemških nadzornikov, kadar so druge narodnosti, nego je občinstvo samo, ki sodi o njih. Pristavil sem torej zadnjič, ko sem odgovarjal na interpelacijo gospoda poslanca dra. Tavčarja, te besede: »Slovenski šolski nadzornik nima pravega zaupanja pri Nemcih, nemški pa ne pri Slovencih, in zato namerava gospod minister — kakor smem razodeti — tudi ločiti nadzorstvo, namreč izročiti slovenskemu nadzorniku slovenske, nemškemu pa nemške šole na Kočevskem.« Tega, kar sem trdil tedaj, nikakor ne preklíčem danes.

To sem hotel omeniti glede besed, ki se nahajajo, kakor je opomnil gospod poslanec dr. Schaffer, v prvi izdaji odsekovega poročila o šolskih nadzornikih.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern :

Wünscht noch jemand das Wort zu ergreifen?

Poslanec Stegnar :

Visoki deželni zbor! Izprosil sem si besedo od slavnega predsedstva, da na neko opazko gospoda dra. Schafferja nekoliko pojasnim stvar. On trdi, da ima v rokah tri natise tega poročila. Meni o treh natisih čisto nič ni znano, ampak dva sta prišla v njegovo roko in sicer neopravičeno. (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: „Dho!“) kajti prvi odtis se je zvršil, ne da bi se bil dogovor v odseku končno dovršil, in ta iztis se je po pomoti in brez odsekov vednosti kar razposlal po zbornici. Ko se je pa poročilo redigovalo in se je izpustilo, kar ni bilo umestno in je moralo po odnošajih in razmerah biti drugače, vzelo se je prvotno poročilo nazaj in ostalo je v veljavi le drugo poročilo, kakoršno je danes v rokah vseh gospodov poslancev. Jaz mislim, daimate vsi gospodje poslanci po tri iztise v rokah, ampak samo po jednega. Prvi iztis je prenašal prišel v zbornico, ne da bi se bil pregledal. Seja odsekova bi morala biti dan poprej; ker so pa gospodje člani rekli, da ne morejo priti, tiskarna pa ni imela dela, zato se je delo anticipiralo. Napad gospoda dra. Schafferja je torej deloma hudovoljen in deloma neosnovan. (Poslanec Dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer. „Dho!“)

Kar se tiče opazke prečastitega gospoda deželnega predsednika, da je neopravičeno, kar se čita v prvem iztisu priloge 65., da se zadeva niti za las ni dalje pomaknila, opozarjati moram, da se odsek ni nanašal na drugo, nego na točko 2. letnega poročila deželnega odbora. O drugih stvareh pa, kako daleč je zadeva prišla, odsek za letno poročilo ni imel vednosti. Tudi danes še ne vemo, ali se je kaj zgodilo ali ne. Po sedanjih poročilih stoji stvar drugače, ali tega poprej ni vedel odsek.

C. kr. deželni predsednik baron Winkler :

Prosim besede, da to stvar pojasnim. Dne 11. oktobra t. l. sem pisal slavnemu deželnemu od-

boru in mu naznanil, kako se je stvar vršila v deželnem šolskem svetu. Mislim, da bi bil častiti odsek za letno poročilo v petih tednih, ki so pretekli od takrat, lahko to izvedel s tem, da bi se mu bil dopis izročil. Če se to ni zgodilo, tega ni kriva deželna vlada.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel :

Hohes Haus! Ich werde mich ganz kurz fassen. Die Ausführungen des Herrn Obmannes des Rechenschaftsberichts-ausschusses gehen dahin zu beweisen, daß die Nothwendigkeit vorliege die Frage der Unterrichtssprache an der Lehrerbildungsanstalt aufzuwerfen, während er von dieser Nothwendigkeit Niemanden überzeugen kann, weil aus dem Rechenschaftsberichte klar hervorgeht, der Landesausschuß habe sich diesbezüglich an die Regierung gewendet und die Sache stehe gegenwärtig in Verhandlung. Wenn der Herr Referent des Ausschusses über diesen Gegenstand Zweifel hatte, so hatte er Gelegenheit sich an den Referenten im Landesausschuß zu wenden; dieser hätte ihn darüber informieren können, daß für die Erörterung dieser Sache thatsächlich gar kein Grund vorhanden war. Wie es sich mit den verschiedenen Auflagen des Ausschufsberichtes verhält, wird thatsächlich noch richtiggestellt werden. Ich möchte aber die Herren bitten, sich überhaupt diesen Bericht etwas niedriger zu hängen, er ist zu interessant, als daß man ihn mit Stillschweigen übergehen könnte. Der Rechenschaftsberichts-ausschuß scheint die Aufgabe übernommen zu haben uns mit großen Fragen zu überraschen; dies haben wir in der vorletzten Sitzung gesehen, dies sehen wir heute in erhöhtem Grade. Nichts geringeres als die große Frage der confessionellen Schule wird in diesem Berichte aufgerollt und zwar mit Argumenten, die den Fremden der confessionellen Schule selbst den dringendsten Wunsch nahe legen müßte sich im eigensten Interesse besserer Argumente zu bedienen und dem Herrn Berichterstatter die einfachsten Begriffe klar zu machen, um die es sich handelt. Der Herr Berichterstatter verwechselt die Grundlagen der Frage. Einmal heißt es in dem Berichte, die sittlich-religiöse Erziehung, die genügt, und dann heißt es wieder: die genügt nicht und das führe zu furchtbaren Konsequenzen. Das finden Sie im Berichte drastisch vorgegetragen, wenn Sie darin z. B. lesen, daß diejenigen, die den Grundsätzen der heutigen Schulgesetzgebung huldigen, ins tiefste Verderben gerathen und der Gerechtigkeit in die Arme fallen, dann aber mit religiös-sittlichen Grundsätzen wieder auf den rechten Weg gebracht werden müßten. Es gibt viele Schüler, die religiös-sittlich geleitete Schulen besuchen, wir alle sind aus religiös-sittlichen Schulen hervorgegangen; aber wenn wir die Ansichten, die dieser Bericht ausspricht, nicht theilen, so kommen wir unter die Fuchtel des Schullehrers dort oben auf dem Schloßberge, der uns die richtige Gesinnung beibringen wird. Wenn diese Aussicht uns nicht schreckt, dann gibt es gar nichts, was uns schrecken kann. Ich habe vor dieser Fuchtel trotzdem keine Angst, möchte Sie aber bitten, zu überlegen, ob Sie am besten ihrem Programme vom 2. Oktober dadurch entsprechen, wenn Sie auf diese Weise eine der Grundpfeiler desselben aufstellen wollen.

Die im Berichte entwickelten Ansichten haben keinen Halt und es ist nicht möglich denselben beizustimmen, selbst wenn man wollte, sobald man sie mit solchen Argumenten unterstützt. Wenn Sie behaupten: unser Geld, welches wir für die Volksschulen ausgeben, ist hinausgeworfen, so frage ich: gibt es Jemanden unter uns, der dies unterschreiben würde? Wird Jemand wirklich glauben, daß unsere Volksschullehrer so verkommene Subjecte sind, daß wir ihnen die Erziehung unserer Kinder nicht anvertrauen können? Daß wird doch sicherlich Niemand thun, und doch steht das alles in diesem Berichte. Und glauben Sie, daß ein Bedürfnis vorhanden ist in Krain die Frage der confessionellen Schule aufzurollen? Ich kenne Niemanden, der dieses Bedürfnis fühlen würde. Unsere Lehrer sind keinem Vorwurfe ausgesetzt; die Zusammensetzung der Schüler ist eine solche, daß ein Bedürfnis nach einer anderen Zusammensetzung in einer confessionellen Schule nicht besteht, und da wollen Sie noch eine neue Organisation der Volksschule einführen? Ich glaube nicht, daß der Herr Berichterstatter überzeugt war, daß dies nothwendig sei, glaube aber auch etwas anderes, nämlich, daß kaum Jemand diesen Bericht ernstlich nehmen und dafür stimmen kann.

Im vorigen Jahre, am 5. November, hat beim Normalerschulsonde eine ernste Debatte stattgefunden. Damals sind die Verhältnisse an unserer Lehrerbildungsanstalt zur Sprache gebracht worden und zwar in einer sehr eingehenden Weise; der Herr Landespräsident ist für die utraquistische Einrichtung der Lehrerbildungsanstalt mit den allerkräftigsten Argumenten eingetreten, die nicht widerlegt worden sind, heute noch zu Recht bestehen und von denen ich erwarte, daß sie auch heute hier ihren Ausdruck finden werden; denn nur auf Grundlage dieser Grundsätze ist es möglich Lehrerbildungsanstalten in zweisprachigen Ländern aufrecht zu erhalten. Wenn Sie diese Grundsätze verleugnen, dann müssen Sie zwei Anstalten errichten, und Sie errichten sie nicht, sondern der Staat. Wir können nicht voraussetzen, daß Sie oder der Staat aus einer utraquistischen Anstalt zwei, eine deutsche und eine slovenische errichten wollen; so lange dies aber nicht der Fall ist, kann Niemand etwas anderes verlangen, auch der Herr Berichterstatter nicht. Derselbe Herr Berichterstatter hat sich im vorigen Jahre hoch dagegen verwahrt, daß man ihm den Gedanken imputire, er wolle die deutsche Sprache von der Lehrerbildungsanstalt ausschließen; heute aber will er es und plaidirt dafür in anderer Weise. Nun ich betrachte dies nicht als Ernst, werde dafür nicht stimmen und ich glaube auch sonst Niemand, der die Sache ernst nimmt.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht noch einer der Herren zu sprechen?

(Ničie se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Es ist dies nicht der Fall, somit schließe ich die Debatte und ersuche den Herrn Berichterstatter das Wort zu ergreifen.

Poročevalec Klein:

Čudim se le, da se je o tej točki unela tako huda debata, ker zahtevamo, da se naša mladina vzgojuje na verski podlagi. Če pomislimo, kako se je naša katoliška mladina vzgajala pred 30 ali 40 leti, pripoznali bodeite sami, da je potreba, da se danes kaj zgodi, da se bode vzgojevala na verski podlagi, posebno v naši katoliški deželi. Predaleč bi segalo, ko bi hotel še več govoriti o tej stvari, katero vsi poznamo, in zato se hočem zadostiti s to kratko opazko.

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wir schreiten nun zur Abstimmung über den Antrag des Rechenschaftsberichts-ausschusses, welcher den Herren vielleicht noch erinnerlich ist. Ich ersuche die Herren, welche dem Antrage des Rechenschaftsberichts-ausschusses zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Wir haben noch einen Gegenstand zu § 8, das ist der Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Bošnjak, welcher dahin geht, daß der Landesausschuß ermächtigt werde der Direction der Ackerbauschule in Stauden zu gestatten, die Überschüsse der Schulküche für die Schüler zu verwenden, wenn sich mehr Bittsteller einfänden sollten, als Stipendien creirt sind; das ist die Übersetzung seines Antrages. Ich bitte den Herrn Schriftführer den Antrag zu verlesen.

(Tajnik Pfeifer bere predlog. — Secretär Pfeifer liest den Antrag.)

Landeshauptmann - Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht Jemand zu sprechen?

(Ničie se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nachdem Niemand zu sprechen wünscht, bringe ich diesen Antrag zur Abstimmung und ersuche die Herren, welche dem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Somit wären wir mit dem letzten Gegenstande der Tagesordnung zu Ende.

Ich habe den Herren die Mittheilung zu machen, daß der Herr Obmann des volkswirtschaftlichen Ausschusses die Herren Mitglieder bittet Montag den 24. November um 1/2 10 Uhr zu einer kurzen Sitzung erscheinen zu wollen. Eine Einladung zur Sitzung des Finanzausschusses habe ich nicht. Doch hat sich der Herr Obmann vorbehalten den Herrn Mitgliedern des Ausschusses mit ihrer Erlaubnis später über die Zeit der Sitzung Mittheilung zu machen. Die nächste Sitzung bestimme ich für Montag den 24. November d. J., um 10 Uhr Vormittag, mit folgender Tagesordnung.

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe die Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Die Sitzung ist geschlossen.

Konec seje ob 3. uri popoldne. — Schluss der Sitzung um 3 Uhr Nachmittag.